

**De Ivre Ac Potestate Romanorvm Pontificvm,
Imperatorvm, Regum ac Episcoporum**

Alvarez Guerrero, Alfonso

Coloniae Agrippinae, 1586

VD16 A 2069

De Testamentis. & de substitutionibus, & de iure accrescendi, &
transmissionibus. cap. Ixix.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63477](#)

IMPERAT. AC REGVM. 938
DE TESTAMENTIS, ET DE SUBSTI-
tutionibus, & de iure accrescendi, de & trans-
missionibus. Cap. LXIX.

S U M M A R I V M.

- 7 Testamentorum usus necessarius, & qua de causa invenitus fuerit.
- 2 Testamentum unde dictum.
- 3 Quodnam propriè dicatur testamentum, item & denunciativo, & nro. 4.
- 5 Testium subscriptiones finis testamenti sunt.
- 6 In testamento cæsi que requirantur.
- 7 In testamento rustici quemam forma seruanda sit.
- 8 Testium conditio, rerum mortis tempore, antea testamenti inspicenda sit.
- 9 Legatarij & fideicommissarij, virum in testamento testes esse possint.
- 10 Posthumus agnatione, rumpitur testamentum.
- 11 Testamentum solenne tollitur per nou solenne, cursu decennij.
- 12 Qualiter, & quibus modis probetur testatoris voluntas.
- 13 Heredem instituere quid sit.
- 14 Si duo codicilli reperiuntur eodem die functi, in quibus aliquid duobus legatum fuerit, cuinam ipsorum legatum praestabitur.
- 15 Nati ex damnato coitu, possintne heredes institui.
- 16 Posthumus quis dicatur.
- 17 Preterire & exheredare an idem sint.
- 18 Institutio, & substitutio in quo differant.
- 19 Vulgaris substitutio que dicatur, & nro. 36.
- 20 Vulgaris tacita, quomodo intelligenda.
- 21 Vulgaris substitutio separatim pluribus facta, utrum tantum pupillarem contineat.
- 22 Pupillaris substitutio qua dicatur, & nro. 38.
- 23 Legitimus a principe differatne a legitimo & naturali.
- 24 Testamentum in quo filius impubes a patre exheredatus fuit, utrum validas.

Ooo

et Quid

- 25 Quid sit substitutionis pupillaris effectus, & nro. 39.
 26 Expugnato paterno testamento, exipiat pupillari substitutio.
 27 Pupillaris expressa excludatne pupilli matrem, atque alios descendentes, & nro. 29.
 28 Filius à patria potestate liberatus propter religionis ingressum filij, utrum pupillaris substitutio extinguitur.
 30 Exemplaris substitutio cur ita dicatur, & quae sit.
 31 Compendiosa substitutio, utrum à milite fieri potest, Et quae causa dicatur compendiosa, & nro. 33.
 32 Fideicommissaria substitutio quae sit.
 34 Verb i communia, quae sint.
 35 Testamentorum, qui & quot sunt gradus, Item & substitutionum.
 36 Vulgaris substitutionis effectus, quis sit.
 40 Quae sit forma compendiosa substitutionis, & nro. 41.
 42 Breuiloqua sive reciproca substitutione, que dicatur, & numeri 43, 44.
 45 Substitutionum omnium materia, diffuse incleata per Bar. & alios doct.
 46 Testatoris voluntas large interpretanda est.
 47 Institutio caput est testamenti.
 48 Utrum mentione filij facta in testamento, comprehendatur & nepostr.
 49 Fundi legatarius, possitne petere, sibi tradi emptionis instrumentum.
 50 Testamentum dicitur actus individualis.
 51 Iuris accrescendi ratio inductiva, quae nam fuerit.
 52 Coniunctio quotuplex sit.
 53 Quae, quot requirantur, ad hoc & vi portio deficiens accrescat alteri cum onere, & nro. 54.
 55 Ius accrescendi quotuplex sit.
 56 Que dicantur institutiones caducæ, sive per non scriptæ.
 57 Casus, in quibus ius accrescendi locum non habet, remissione.
 58 Filius heres institutus, possitne legitimam tenere, si hereditatum ro residuum repudiare.
 59 An ius accrescendi locum habeat in feudal concessionem.
 60 Hereditas non adita, an transmittatur.
 61 Prima transmissionis species quae sit.

62 filius

- 62 Filius hereditatem patris expressè repudians, virum, sicut sibi facultas data est, abstensionem suam infra triennium reuocandi, posse sterum eandem reuocandi potentiam heredi transmittere.
- 63 Si filio in testamento relictum fuerit minus legitima, utrum transmittere possit ius petendi supplementum legitimae.
- 64 Filius emancipatus, an possit hereditatem transmittere iure sūtatis.
- 65 Secunda transmissionis species, quæ sit.
- 66 Lex unica, C de his qui ante aper. tab. An, locum habeat, in prætorij successiōibus.
- 67 Licet descendens, in quem transmissio fit, adeat ipius transmittentis hereditatem, an propterea efficitur heres in hereditate transmissa.
- 68 Transmissio iuriu liberandi, rumpaturne propter superuenientem furorem.
- 69 Hereditas ad substitutum transmissa, intelligaturne cum onere legatorum.
- 70 Hereditas aditæ coram incompetenti indice, an transmittatur.
- 71 Tertia transmissionis species quæ sit.
- 72 Nunquid transmissio quæ sit beneficio legis, locum habeat in bo[n]orum possessione.
- 73 Bonorum possessio non agnita, ad heredes, non transmittatur, C nro. 74-75.
- 76 Vxor heres instituta, quoad vixerit, nullo alio sibi dato coherede, scilicet perpetuò heres, eandemque hereditatem ad heredem suum transmittat.

Testamentorum usus, & veterus est, ita maxime necessarius, & publica ratione comparatus, ad hoc, ne qui sine propinquorum serie decederet, heredem non habere cogeretur, aut si vel maxime sint, qui sanguinis iure necessarij existans, eos tamen heredes admittere oporteat, quos tam longe à bonis suis abesse malleret, ut qui longissime. Et testamentum dicitur testatio mentis, seu voluntatis.

tatis iusta sententia de eo, quod quis post mortem suā fāri voluit. I. j. ff. de testa. & institu. de testa. in princi. Et relatiōnē factio debet esse libera ab omni coactione hominis, non legis. ita Bald. in. I. humanitatis. C. de impo. & alijs. & legitur in l. j. C. de sacrosanct. ecclie. nihil enim est, quod magis hominibus debeatur, quam ut supremæ voluntatis, postquam iam aliud velle non possunt, liber sit stilus. i. dispositio in scriptis, sequitur textus; & licitum, quod iterum non dedit arbitrium, id est, sine scriptis.

3. † Dicitur testamentum, in quo continetur hæreditis institutio, etiam si testator illud appellavit contractum, codicillum, vel donationem. I. testamentum. & ibi Bal. C. de testa. vbi dixit; nota, quod non curamus, quomodo loquatur testator, dummodo appareat de mente, vt si testator vocat septem testes, & dicit, vos eritis praesentes huic contractui, & hæredem instituit, erit testamentum; sed si necessaria prætermittuntur, viciatur testamentum, & contractus; quia omissione modi, & formæ semper vitia etiam actum quantuncunque fauorabilem, vt. ff. de verbo. oblig. l. qui Romæ. g. Flauius hermes. & ibi notat, quod abundans cautela non nocet. Et idem in iudicij, quod nunquam nocet seruare ordinem, etiam vbi potest prætermitti, vt notat Innocen. in cap. nouit. de iudi. quandoque tamen ex abundantia cautela præsumitur dolus, & scientia, vt notatur ff. de condi. institu. I. si quis sub condicione hæredes. Item quandoque superflua vitiant, quando non sunt supra actus naturam, sed contra actus naturam. l. actus legitim. ff. de reg. iuris. l. græce. g. illud. ff. de fidei usq. & est ratio, quia est ibi peccatum formæ, & forma est indivisibilis, & inseparabilis; & ideo virile per inutile vitatur secundum Bal. & allegat Iaco. Buttri. Quot olim erant genera testatorum, omitto; hodie vero hæc est sufficiens diuinio testatorum; quis aliud est nuncupativum, aliud est in scriptis conditum. † Et est nuncupativum, quod consistit in nuncupatione testatoris, non in solennitate scripturæ: septem tamen testes necessarij sunt, & hæreditis nuncupatio, vt. C. de testa. l. hac consultissima. & g. per nuncupationem, institu. de testa. Item testamentum debet fieri

feri vno contextu nullo alieno actu interposito, nisi fiat ex necessitate inexcusabili, quæ est, vel medicaminis datio, vel brevis infirmitatis passio; vt in l. cum antiquas. C. de testa, & in l. hæredes. §. vlti. ff. de test. Illud autem, quod in scriptis fit, similiter exigit numerum septem testium, & subscriptiones, & signacula testium: & est inducta solennitas scripturæ à iure prætorio cum signaculis testium; à iure autem ciuili antiquo inductus est numerus septem testium; per constitutiones autem (vt dicunt docto.) sunt inductæ subscriptiones testium. Item necessarium est, quod testator subscribat, vel octauus testis pro eo, nisi testator totum testamentum sua manu scripsit, & hoc specialiter expressit, quod sua manu hoc testamentum conscripsit. Si autem nullum scire velit ea, quæ in testamento scripta sunt, potest signatam, vel ligatam tantum, hoc est, clausam, inuolutamq; proferre scripturam à quoque factam, eamque rogatis septem testibus numero publicis omnibus simul offerre signandam, & subscribendam; dum tamen coram eis testator suum esse testamentum dixerit: & eo facto testes vno, eodemque die, & tempore debent subscribere, & consignare testamentum. ¶ Et dicunt esse subscriptiones, & signacula testium finis testamenti: & probantur hæc omnia per tex. & docto. in l. hac consultissima. & l. cum antiquitas. §. vltimo. & l. iubemus autem. C. de testa. & Insti. de testa. §. post. vero ex edicto. In subscriptione autem testium debet contineri, quis, & cuius testamentum signauerit, vt. ff. de testa. l. pe. Signare autem testes possunt testamentum etiam vno annulo, vt instit. de testament. §. annulo. & ff. de testam. l. ad testium. §. signum autem.

Est autem regulare quod dictum est, in testamentis septem testes exigendos; quandoque enim exiguntur octo, vt in testamento cæci. vt C. qui testa. fa. po. vel non. l. hac consultissima. & ibi docto. + Et requiriatur, quod cæcus conuocatis septem testibus, & notario dicat, se velle testari sine scriptis, & debet ista verba ante omnia proferre, vel similia: & hoc est speciale in cæco. ita docto. & Iaso. in l. hac consultissima. & ibi dicit Iason, quod opinio doctorum

tenenda est, quia facit testamento. Item quandoque in testamento sufficiunt duo testes: & quandoque etiam valet nullo teste adhibito, ut in testamento militari, ut per testem & doctorum, in l. si à patre. & in l. milites. C. de mili. testa. Item ratione priuilegij indulti à principe sufficit, si tanquam duo interueniant testes. Nam & subscriptionem testium remittere potest Imperator, ut in l. si non speciali. C. determinata. & ibi querit Bald, priuilegium patriæ concessum qualiter habeat locum: & quid, si fuit concessum ciuiibus illius patriæ: & quid si sumus indubio sit datum ciuiibus patriæ, ibi videte. & dicit quod illi conuenit potissimum enomen patriæ, qui inde dicit originem.

¶ Item testamentum rustici non requirit septem testes, vbi tot non inueniuntur in locis illis, sed sufficiente cum quinque, sed & tunc, si omnes literati sunt, licet scientibus pro ignorantibus subscribere: hoc etiam casu oportet illis scripturæ innotescere voluntatem, ut isti tres iurati post mortem testatoris deponant talēm fuisse voluntatem eius, ut in l. si. C. de testam. & si rusticus est in loco, vbi non possunt habere septem testes, pura in carcere tyranni, vel atronum, sufficiente quinque testes: cum ratio diversitatis non possit reddi. argum. ff. de verbo. obligat. Tito. Et eadem ratione cum d. lex ultima loquatur in testamento in scriptis, & dicit ibi Bald, quod in tali casu, vbi non possunt haberi septem testes, sufficiente quinque argu. i. dubitamus. g. quemadmodum. C. de testa. Et nota, quod istud priuilegium conceditur omnibus testatoribus, qui non possunt habere plures testes, quam ex loci qualitate, vel simili casu, ita Bald, in d. l. ultima. Et illi, qui habent testamenti factiōnem passiū, possunt adhiberi testes in testamento; sed non omnes, quia non mulier. ff. de testib. ex eo. neque impubes, neque seruus, neque mutus, neque surdus, neque furiosus, nisi tempore intermissionis, nec is, cui bonis est interdictum, sed seruus, cum tempore testamenti signati communi opinione liberi loco fuerint habitus, valet, & testamentum valebit: probantur haec in l. de testa. g. testes. l. si. C. de testam. ¶ conditio enim testium expectanda est tempore testamenti, & non mortis,

vt. I. ad testium. ff. de testam. §. j. puto, quod seruus adhibitus in testamento testis, poscit in iudicio produci in testimoniis, vt. C. de testi. l. quoniam liberi. Si dicas quid ergo prodest, quod valet testamentum? respondeo multum; quia potest probari per scripturam publicam, vel forte confiteatur aduersarius taliter conditum esse testamentum: spectatur ergo conditio testium tempore testamenti quantum ad seruitutem, vel libertatem veram, vel putativam; non tamen dico fidem habendam testis, qui tempore testamenti erat bonae famae, nunc autem cum producitur, est infamis. In hermafrodo an possit esse testis in testamento, qualitas sexus incalcentis indicat in eo, vt. ff. de testi. l. repetundarum. §. j. ff. de statu. homi. l. queritur. Et legatarij possunt esse testes in testamento, & fideicommissarij, & qui sunt in eorum potestate. vt. insi. de testa. §. legatarius. quod intellige, si agatur hæreditatis causa inter hæredem, & filium. Nam si agatur causa vnius legatarij poterunt ei testificari. Ille etiam, qui scripsit testamentum numero septem testium habetur, vt. in. l. domitius. ff. de testa. hæres autem scriptus, vel is, qui eum habet in potestate, vel qui est in potestate eiusdem hæredis, vel qui una cum hærede est in potestate vnius, non possunt adhiberi testes in testamento. item nec possunt adhiberi, qui sunt in potestate testatoris; sed filius familias post missionem, si de castrensi faciat testamentum; nec pater eius testis adhibetur, nec is, qui in potestate eius est, est enim reprobatum in ea re domesticum testimonium: secus si non faceret testamentum de castrensi peculio ante missionem; tunc enim pater, & frater poterunt adhiberi, vt. insi. de testa. §. in. testibus. &. §. sed si filius, &. §. sed neque. Et nota, quod omnes possunt adhiberi testes in testamento, qui non vetantur à iure, vt. ff. de testi. l. j.

Sic autem ordinatum testamentum, vt supra dictum est, tenebit usque quo irritetur, & rumpatur. Aduerte tamen, quod testamentum parentum inter liberos utriusque sexus non requirit solennitatem septem testium, nec aliam solennitatem testamentorum. Nam si testam. vel codicilli

Ooe 5 nea

non dicantur completa; si tamen quocunque modo scrip-
turæ, vel quibusque verbis, vel indicijs declaretur eorum
voluntas, seruabitur inter liberos, non ut testamētum, sed
ut vltima voluntas; liberi enim ab intestato succedunt:
quantum verò ad extraneas personas nulla habetur hu-
iusmodi dispositio imperfecta, ut C. fami. hæcisc. l.
vlti. & C. de testa. l. hac consultissima. §. ex imperfecto. Sed
hodie testamentum in scriptis minus solenne inter liberos
conditum ita demum valet, si seruatur forma scripta in au-
ten. quod sine. C. de testam. & tunc in eo legata, & fidei
comissa, ac libertates quibuscumque relinquunt possunt. &
ibi vide Alexan. & Salice. Aduerte tameu. quod testamentum
factum inter liberos non reuocatur per aliud testa-
mentum; nisi secundum testamentum sit solenne, & testa-
tor in secundo declaret, se nolle illud prius testamentum
valere, vt in auten. hoc inter liberos. C. de testamen. & ibi
Alexand. ¶ Sed rumpitur testamentum per agnationem
posthumorum, de quibus dicitur; de liberis, & posthu. C.
& ff. & iaffi. qui. mo. testa. infirmatur, in prin. Item quan-
doque prius testamentum perfectum rumpitur per poste-
rius imperfectum; hoc est, cum in primo institutis sunt, qui
non poterant ab intestato succedere, in secundo autem in-
stituuntur, qui ab intestato vocantur ad hereditatem: in
qua voluntate. v. testium iuratorum depositiones suffici-
ent, vt in. l. hac consultissima. §. si quis. C. de testa. adhuc
secundum testamentum non valet, vt testamentum, sed ut
voluntas intestati, vt per Alexan. in. d. §. quis. sed eo solo
non rumpitur testamentum primum, quod postea testator
noluit id valere: itaque si quis cpit posterius facere, & no
perficit casu præuentus, aut quia pœnituit, non primum
testamentum infirmatur, vt Insti. qui. mo. test. infir. §. ex eo
autem. Si tamen à tempore conditi primi testamenti clap-
sum esset decénium, & postea testator, dicat se nolle valere
corā tribus testibus, exprimendo id, vel inter alia, fieri irrati-
um testamentum tam ex contraria voluntate, quam ex
cursu temporis, vt in. l. sancimus. C. de testamen. vbi dici-
tur; cursus decennij testamentum non tollit, nisi contra-
ria voluntas solennis interuenierit, vel etiam non solennis,
rebera.

robodata tamen tribus testibus; itaque tempus non est modus subvertendi testamentum. † Ideo notabimus, quod ¹¹ testamentum solenne tollitur per non solenne cum cursu decennij; sed testamentum primum non potest reuocari, si ex verbis testatoris hereditas non potest adiri, ut per Bal. in d.l. sancimus, & ibi dicit, si testamentum habens clausulam derogatoriam potest reuocari per secundum. ibi videbis. Et testamentum furiosi non valer, & qualiter furor probetur, dic, vt in l. furiosum. C. qui testa. face. & diximus in l. in negotijs supra isto titu.

Sed testator non potest se obligari ad iudicij immutabilitatem, quia est contra bonos mores, vt. C. de pactis. l. f. Et voluntas testatoris ambulatoria est usque ad mortem. l. cum hic status. §. j. ff. de dona. inter vir. & vxo. l. quod si iterum. de adi. legat. l. si quis in principio, de lega. iij. addo bonum tex. in generali lege. C. de sacrofanc. eccl. & voluntas testatoris seruanda est. l. in conditionibus. ff. de condit. & demonstra. l. nemo potest de lega. j. & ibi Bar. nisi sit inep. ta. l. seruo. §. nuptias. de lega. j. Item nisi sit contra legem, ut quia domus destruatur. l. filius. §. xdes. eo. titu. Cardi. in clemen. ij. de religio. domi. † Et qualiter, & quibus modis ¹² probetur voluntas testatoris, vide Bar. in. l. iij. ff. de vulga. & pupi. & Alexan. in consi. lxxxj. iij. pa. & in d. l. Nemo legitur; Nemo potest in testamento suo cauere, ne leges in suo testamento locum habeant. similis text. in aucten. de iure iura. à mo. prefti. col. v. in principio.

Et quialex dixit, In testamentis plenius voluntates testantium interpretantur, necesse est, ut aliqua in materia testamentorum dicamus: & quia aliqua de testamentis ordinandis diximus; nunc dicamus; quæ personæ possunt hæredes institui, & quæ non. † Videndum itaque est, ¹³ quid sit hæredem instituere; nihil enim, aliud est, quam si bialiquem hæredem statuere; nam vaa, & eadem persona videtur esse hæredis, & defuncti, ut in d. aucten. de iure. iuran. à mo. præstit. in princi. vbi dicitur; cum utiq; nostris videtur legibus unam quodammodo esse personam hæredis, & eius, qui in eum transmittit hæreditatē, si institutio hæredis verbis directis, ut esto mihi hæres, vel illū hæredē facio,

facio, vel instituo, vel volo, vel mando, vel est, vel erit, ut
 in l. quoniam. C. de testam. vbi legitur, hodie in institutione
 haeredis non requiritur solennitas verborum, sed sufficiunt
 qualibet verba voluntatem testatoris exprimentia
 secundum Alexand. vbi post docto. Fit institutio haeredis
 in testamento tantum, vel ante legata, vel post legata, vel
 ante exhaerationem, vel post, quia institutio caput est, &
 fundamentum totius testamenti, ut ff. de testa. l. i. & Insti.
 de legatis. §. ante. In codicillis ergo haereditas directe neq;
 dari, neque adimi potest, ut Insti. de codicillis. §. pe. & vl.
 & Iaso. in l. i. C. de codicillis, dicit; Nota regulam, quod
 haereditas non potest de directo dari, nec adimi in codicil-
 lis. Et eodem modo non potest dari per donationem causa
 mortis: fallit in milite, fallitur in patre disponente interliber-
 ros, vel venientes ab intestato. Idem videtur in codicillis
 relictis ad pias causas, ita Bal. in repeti. l. i. C. de sacrosanct.
 eccl. & vide Ang. & Imo. in l. ij. ff. de in ius vocan. & vide
 Iasonem in d. l. i. C. de codici. Et testator potest decedere
 cum pluribus codicillis, & omnes valent: † & si reperiun-
 tur duo codicilli eadem die facti, & in uno legatur una res
 Petro, & in alio legatur eadem res Ioanni, ambo concurre-
 rent, de quo vide Iaso. in l. ij. C. de codici. Et in codicillis
 mulier potest esse testis, sed non in testamento. ut per do-
 cto. in l. si quis. C. de codici. Item in institutione facienda
 certum haeredem demonstrari oportet, quoties enim non
 appetat, quis sit institutus haeres, institutio non valeret.
 Cum testator plures amicos eodem nomine habet, & ad
 designationem nominis singulari nomine utitur, non va-
 let institutio, nisi ex alijs apertissimis probationibus con-
 staret, pro qua persona testator fenserit, ut ff. de haered. in-
 stituen. l. quoties. §. haeres, & l. in tempore. §. quoties. Et sa-
 tis est, haeredem demonstrari nedum nomine proprio, sed
 etiam signo indubitabili, quod pene nihil a nomine distat.
 Et qualibet persona potest haeres institui, & habet testa-
 menti factio[n]em in passiu[m] significacione, quae nō vetatur
 a iure capere: sed nō possunt institui haeretici, baptismatis
 iteratores, apostatae, collegia illicita. Item non possunt in-
 stitui nati ex damnato coitu; secus in his, qui nati sunt ex

con-

concubina, vt dicitur. C. de naturalibus lib. & de hoc vide Bar. in l. cum senatus. ff. de reb. dubijs. & vide dōcto. in l. i. C. de sacrosanctis ecclie. Item deportatus non potest hæres institui. l. qui deportantur. C. de hære. insti. & ibi vide Bal. vbi dicit, quid de bannito? & bannire quid sit? & dicit, quod banniti cap. non possunt testari; & si bannitus succedit patri an fiscus auferat ei hæreditatem, ibi videbis per Bald. & quando deportatus sit institutus hæres, ad quem pertinet ista hæreditas, vide Bald. vbi supra & vide Iaso. in l. i. C. de hære. insti. & ibi dicit, an banniti nostri temporis equiparentur deportatis. Et quando testator instituit seruum, præsumitur instituisse domini contemplatione, non serui ita dōcto. & Iaso. in l. cum proponas. C. de hære. insti. Nota etiam, quod posthumus debet hæres institui, vel exhæredari, vt per totum ti. C. de posthumis hæredibus in si. vel exhæredandis. ¹⁶ Est autem posthumus, qui nascitur post mortem patris, sed improprie quilibet dicitur posthumus, qui nascitur post testamentum, vt in l. iij. ff. de inuicto. rup. testa. sed hodie posthumus non potest exhæredari, cum certum sit, nullam ingratitudinis causam posse, vel potuisse committere, vt in aucten. non liceat parentibus. C. del. præ. vel exhæ. Et si posthumus est præteritus, nativitate posthumi rumpitur testamentum, vt in aucten. ex causa. eo. ti. C. in. i. l. C. de posthu. hære. & c & etiam omnino in tali testamento disposita corruunt. Et quia quandoque contingit liberos proprios præteriri, vel exhæredari, scribitur Rubrica. C. de liberis præteritis, vel exhæredatis vbi materiam videbitis. ¹⁷ Sed præterire est omittere aliquē eo non instituto, vel exhæredato, vt insti. de hæred. que ab interest, def. s. eadem hæc. Exhæredare autē est filiu cōstituere alienū à substantia, vel hæreditate sua, siue dicat euphredo, siue dicat alieno à mea substantia esto, vt in l. si quis C. del. præte. vel exhæ. sed hodie (vt dixi) filius non potest exhæredari, nisi p̄betur ingratus; & ingratitudinis causam nominatim inserat testamēto: & causæ sūt quatuordecim, re in aucten. non liceat parentibus. C. de liber. præ. vel. exhæ. ibi videbis. Ex causa præteritionis, vel exhæredatio- nis irritum est testamentum quantum ad hæredis institu-

tio-

tionem; cætera nanque firma permanent, vt in aucten. ex causa. eo. ti.

Diximus de hæredibus instituendis; sed quia multoties restator instituit hæredem, & substituit alium; sequitur Rubrica de institutionibus, vel substitutionibus. C. & ff. de vulga. & pupillari. ¶ Et autem institutio primus gradus, substitutio verò dicitur secundus gradus, vel tertius omnium eorum, qui in locum institutorum deficientium, vel non adeuntium restituuntur.

Et quia ista materia substitutionum est multum utiles, aliqua dicam causa introductionis.

Et primum sciendum est, quod substitutionum materia est subtilis, & utiles valde, quæ per quamplures magnos docto. antiquos, & modernos tractata est, sed dominus Bar. subtiliter explicat in titu. ff. de vulgari, & pupi. quamlibet substitutionem per se explicando: Et quia inter doctores variatio interdum, ac contradictione repetitur, laborabo, ut dictis omnium recentis possimus videre veritatem. Et primum (vt superius dixi) dico, quod substitutione est secunda institutione. ita gloss. in Rub. ff. de vulga. & pupillari. & ibi docto. Et si querimus, quorū sunt species substitutionū, respondeo, quod duas, scilicet directa, & fideicommissaria, sive obliqua: & directa subdividitur in quinque, quia quædam est vulgaris, quædam pupillaris, quædam exemplaris, quædam breuiloqua Reciproca, quædam compendiaria: de directa tractabimus hic; & de fideicommissaria, seu obliqua videbitis in tit. ad Trebellianum.

¶ Et t̄ primō de vulgari dicamus; & vulgaris dicitur, quia potest fieri à quolibet, & cuiilibet, vt per gloss. & docto. in Rubri. Insti. de vulgari substitutione. & Cīnus in. I. precibus. C. de impū. & aijs, dicit, quod ideo dicitur vulgaris, quia quilibet potest uti verbis, si hæres non erit Petrus, Alphonsus sit hæres. Et substitutio vulgaris est duplex. tacita, & expressa: expressa est. quæ colligitur ex verbis expressis, vt. I. i. §. i. de vulga. & pupi. ff. & I. cum proponas. §. i. C. de hære. insti. idem dicit gloss. insti. de pupilla. substi. in glo. magna: quæ autem sit racita. in. d. glo. notatur, quod substitutiones, quæ continentur in breuiloqua sunt tacit.

te. idem notatur in l. iam hoc iure. versic. quis. ff. de vulga. & pupilla. Item dico, vt melius intelligatur, quod vulgaris diuiditur: quia alia expressa, quae fit verbis negatiuis, si ille mibi haeres non erit, alius sit haeres; vt Insti. de vulgaris substi. in princi. Alia tacita, quae fit verbis affirmatiuis, vs hanc: vos inuicem substituo; vel ita, quisquis mihi haeres erit, sit haeres filio meo: vel ita. Titius haeres esto Petri; cum instituisset Petrum, vt C. de hæredi. instit. l. ff. & ff. de hæredibus instituendis. l. cum in testamento. s. hæc. verba. &c. ff. de vulga. & pupill. qui liberis. s. vlti. & vide Bal. in. d. l. fin. in. ij. col. ad finem.

De † tacita vulgari ponamus exemplum, cum ita dicit 20
testator, Petrus, & Titus, vterue eorum viuet, haeres mihi esto. Nam si vterque eorum viuat, ambo possunt esse haeredes; altero mortuo is, qui supererit, haeres erit; quia tacita substitutione inesse videt substitutioni. vt. ff. de hære. institu. l. Titius, & Seius. Item sub expressa pupillari continetur tacita vulgaris, vt ff. de vulga. & pu. l. nam hoc iure, vt dicemus infra. Estaute effectus vulgaris expressa, & tacita, vt quis directo sit haeres ipsi testatori, vt Insti. de pu. pi. substi. ibi, quo casu, &c. vnde bona tantum testaroris, non hæredis instituti capitu. Et expirat hæc substitutione vulgaris ab hæreditate adira, vt in l. post aditam. C. de impi. & alijs. & ideo dixit ibi Bald. quod aditio hæreditatis statim trahit secum suum effectum: cum enim ita fiat substitutione, si Titius non erit haeres, Petrus haeres esto; & Titius extitit haeres; ergo Petrus non potest esse haeres. s. conditio deficiente. Sed quidam dicunt per aucten. de hæredi bus, & Falci. s. si vero institutio. col. i. hoc correctum esse; sed nihil dicunt secundum docto. quia ibi non vocatur substitutus ex substitutione, sed ex legis beneficio. Pupillaris substitutione alia est expressa, vt hæc; si filius meus mihi haeres erit, & in pupillari ætate deceperit, ille sit haeres; vt Insti. de pu. substi. in princi. & de hoc Bar. in. l. moribus. ff. de vulga. & pu. est alia tacita, vt illa; quisquis mihi haeres erit, sit haeres filio meo; vt Institu. de pupi. substi. s. substitui tur. vel cum pater filio in puberi substituit in vulgarem ea sum, intelligitur substituisse etiam in pupillarem, vt in l. quam,

I. quamuis. C. de impube. & alijs. vbi dicit Bal. nota, quod tacita voluntas testatoris facit tacitam pupillarem in expressa vulgari; quia regula talis est, in expressa vulgari continetur tacita pupillaris; sed hoc fallit, si appetat alia voluntas defuncti secundum Odoffre. in. d. l. quamuis. vbi dicit; haec lex ponit regulam, & instantiam regule. Quandoque etiam sub vulgari non continetur tacita pupillaris, puta vnus filius erat pubes, alias impubes, vel vnuis in potestate, alter, emancipatus, vt si. de vulga. & pup. Liam hoc iure, & l. hæreditatem, & l. quamuis. C. de vulg. & pup. Sed tu vide Bar. in. l. iam hoc iure, & g. f. si. vbi querit, † substitutio vulgaris facta separatis pluribus etiam disparibus an continet tacitam pupillarem? sed ibi dicit Pau. de Castro; nota, quod si habeo filium impuberem, & eum instituo, & volo in uicem substituere; & etiam volo, quod in persona impuberis, continetur vulgaris, & pupillaris, non debo facere vnicam substitutionem, scilicet sub uno conceptu verborum, & vnico verbo patri; sed debeo facere duas sub duplo contextu, & verbo; videlicet substituere impuberem puberi, & puberem impuberi sub duplo verbo, & duplo oratione; & nihilominus dicentur reciprocè substituti: & illa, quæ facta est, impuberi, non regulariter, nec restringitur secundum illam, quæ facta est, puberi, sed intelligitur de per se: non sic, quando simul, & sub vnicâ oratione, simile videmus, quod si duabus substitutis tertius substituatur eis sub uno conceptu, vulgariter non admittitur substitutus, nisi existat conditio in persona utriusque, vt in d. lege, quamuis; & tamen si euilibet esset facta de per se & sic essent duas, bene admittetur, vt in l. p. f. de iniusto, rup. & ibi etiam videbis Pau. quia qualibet intelligetur de per se, & non regulatur ab altera.

Quid juris, si conciperet vulgarem in personam impuberis, an concipiatur tacitam pupillarem, sicut comprehendit è conuerso? dic, quod sic, vt est gloss. & ibi Paulus in l. iam hoc iure. g. quod ius. f. de vul. Sed quid, si non fuit virus nisi vnico verbo; puta, impuberem puberi, & puberem impuberi substituo. ibi videbis per Pau. de Cast. † Et dicitur

tur pupillaris substitutio, quia soli pupillo sit, & impuberi; & ita, si sit in potestate: non distinguo, sit institutus a patre, an exhaeredatus; vel utrum erat natus, an posthumus nasciturus in potestate testatoris, ut utrum, si filius, an nepos ex filio: neponi tamen ex filio ita pupillariter substituo; si non sit recasurus in potestatem sui patris. Sed & si pater præcedat neponem, ita deum substitui potest ei; si haeres institutus est, vel exhaeredatus; pupillu accipe masculum minorem. xiiiij. annis, scemnam minorem. xij. vr. ff. de vulga. & pupilla. l. j. s. pe. & l. ij. primo responso, & ibi Bar. & Insti. de pupilla. substi. s. masculo, & s. non solum. Et nota necessaria ad substitutionem pupillarem; primum requiritur, quod sit de liberis ille, cui sit, ut dixi: intellige legitimis, & naturalibus, vel legitimis tantum, vel legitimatis; alias si non esset in potestate, non valeret, ut dixi; sed contrahitur ad fideicommissariam. vide Bar. in. l. verbis ciuilibus. ff. de vulga. & pupillari. & etiam si filius legitimatur post mortem patris, valet substitutione pupillaris, & legitimatio retrahitur de hoc vide Bar. in. d. l. & in aucten. qui. mo. naturales efficiantur sui. s. illud. &. s. nulla. colla. vi. vbi dicitur, t quod legitimatus per principem nil differt a legitimo, & naturali. ibi videbis. & requiritur, quod si deliberis tempore quo fuit substitutus, licet tempore testamenti paterni non esset, ut si post substitutionem factam de extraneo adoptetur, & postea ibi sit substitutio. & ita intelligitur versiculus; sed si extraneum, secundum Pan. de Castro in d. l. ij. Requiritur (ut dixi) quod sit impubes, Nam quia tunc non potest sibi testari, lex prouidit, ut pater possit sibi testari: requiritur etiam, quod perseueret pupillus usque ad mortem; & ipso effecto pubere euanescit, ut in l. verbis ciuilibus. de vulga. & pupi. quia cum possit testari per se, non indiget testamento paterno. Et sufficit, quod testetur ultima die, ut in gloss. in d. l. ij. posset etiam substitutione pupillaris fieri ad minus tempus, ut si deceperit hinc ad tres annos; & tunc si decedat post substitutionem, euanescit, ut l. s. ita. ff. de vulga. & pup. quia institutio limitata tempore, ultra illud non habet effectum, ut ibi requiritur etiam (ut dixi)

P P P

quod

quod sit in potestate testatoris: & in hoc differt ista ab exemplari, in qua non requiritur, ut in l. humanitatis. C. de impube. & alijs. Item si filius non esset in potestate ratione dignitatis adeptus, quae liberat a patria potestate, posset sibi substitui; quia perinde est, ac si esset in potestate, quantum ad commoda sua, ut in aucten. constitutio, quae dignitatis coll. vi. §. illud quoque. vbi dicitur, qui liberatur a patria potestate per dignitatem, non perdit iura filiorum. Et nota secundum Pau. post Bald. in d.l. moribus, quod licet substitutio pupillaris sit favor filii; tamen propter eius præteritionem vitiatur, sicut & illa, que tendunt in eius odium, ut institutio facta de extraneo: & hoc propter necessariam consequentiam; quia non potest per se stare sine principali, ut dicitur in d.l. moribus. & ibi Bar.

Requiritur etiam, quod testator fecerit sibi testamentum, ut in versiculo, quisquis in d.l. moribus. Requiritur etiam, quod audeatur ex eo testamento hereditas, & sic confirmetur pupillaris substitutio. Et nota, quod gloss. in d.l. moribus dicit, quod perseveret in potestate usque ad mortem, per tex. in l. cohæredi. §. cum fili. st. de vulga. & pupilla. Si autem pater voluerit substituere pupillariter filio impuberi in longius tempus, pupillari ætati finierit pupillaris substitutio adueniente pubertate, vt. l. in pupillari. st. de vulga. & pupi. hoc ordine facienda est substitutio pupillaris; ut prius quis sibi scribat heredem, deinde eadem hora, vel alia quacunque filio substituat: nec debet conuertere ordinem scripturæ; si enim non sibi, sed filio faciat, non valet. ¶ Et si pater ex heredauerit filium impuberem, non valet testamentum; si autem insisterit eum, valebit testamentum, vt. st. de vulga. & pupilla. l. j. §. vltimo; & l. ij. §. prius, & §. sed & si quis; & l. si quis eum. §. si suo. Et aduerte, quod effectus pupillaris substitutionis est, ut quis directo fiat heres impuberi, tanquam si ille pupillus heredem sibi fecisset substitutum, unde & duo testamenta videntur, unum patris, alterum filij, aut certe secundum docto. unum est testamentum propter unum ordinem, & pertinent ad subditos pupillares bona,

qz

tūx pupillis postea obuenerunt, neque enim suis bonis
 tantum testator substituit, sed impuberis; cum & exhbere-
 dato substituere quis potest. Et intellige in impubere doli
 capace: natū impubes, qui non est doli capax, non potest
 exhbredari, quia non potest committere causam ingratia-
 tudinis. Et intellige, quæ superius dixi, ut per Bart. in d.l.
 moribus. in. iij. col. † Et effectus substitutionis pupillaris 25
 est, quod pater facit filium hæredem suum, & necessariū,
 quod est vrile. & alios effectus videbis per Bar. in d.l. iij. Et
 expirat pupillaris substitutio, & pupillare testamentum, si
 non est adita hæreditas patris: sed si omīsa causa testa-
 menti ab intestato possideatur hæreditas, consultur sub-
 stituto, & legatarijs, in quorum fraudem institutus non
 ex testamento, sed ab intestato possidet hæreditatem. Sed
 & quandoque institutus compellitur adire hæreditatem,
 cum substitutus in pupillari substitutione rogatus est hæ-
 reditatem restituere ex Trebel. senatus cons. & impubes
 iam decepsit, licet autem dixerim non adita hæreditate
 paterna expirare pupillarem substitutionem: si tamen is,
 qui repudiauit, minor erat, & in integrum restitutus est, vt
 liceat sibi adire, proficiet pupillari substitutioni, vt teneat.
 vi. ff. de vulga. & pupi. l. iij. §. adeo autem, & ibi vide Bart.
 † Item expirat pupillaris substitutio expugnato paterno 29
 testamento in toru in per querelam in officiōi testamen-
 ti. de hoc vide tex. in. l. ex duobus. §. f. & c. l. & si contra ta-
 bulas. ff. de vulga. & pupilla. & ibi vide Bart. Quid si testa-
 mentum rumpitur per contra tabulas, & sic de iure prætorio?
 non rumpitur substitutio pupillaris, vel legata: secus
 si testamentum rumpitur per querelam, & tunc non tol-
 litur testamentum ipso iure, vt ibi videbis. Et dic, quod per
 querelam ipso iure rescinditur testamentum: quia querela
 de iure ciuil: & per contra tabulas non rescinditur te-
 stamentum ipso iure, vt dixi: quia illa est de iure prætorio,
 & prætor non potuit aliquem facere hæredem, vt Insti. de
 bono. possessio. §. quos autem. Multo ergo minus potuit
 facere, vt quis desinat esse hæres.

Item expirat pupillaris substitutio rupo paterno testa-
 mento per alii secundum, in quo pater fecit, vel non fecit
 Ppp 2 pupil

932 pupillarem substitutionem. Et substitutio pupillaris facta puberian trahatur ad fideicommissum, vide Bar. in l. verbis ciuilibus. ff. de vulga. & pupilla. Et aduerte, quod pupillaris substitutio continet in se tacitam vulgarem. Nam hoc iure. de vulga. & pupilla. vbi dicitur; substitutio facta impuberi vulgariter continet tacitam pupillarem, & facta ²⁷ pupillariter continet vulgarem tacitam. + Et expressa pupillaris excludit matrem pupilli, & alios ascendentis. I. Pasquinianus. g. sed nec impuberis. s. de inofficio. testa. & l. precibus. C. de impu. & alijs. & I. Lucius. de vulga. & pupi. Bart. in d. l. j. & vi. docto. in l. humanitatis. C. de impu. & alijs. & vide tex. in cap. si pater, de testa. in vi. quæ est dispositio nouissima. Sed tacita pupillaris non excludit matrem pupilli, ut per docto. in l. f. C. de insti. & substi. & in l. precibus. C. de impu. & alijs. & Bar. in d. l. ij. in. v col. Vbi ipse dicit esse verum in tacita pupillaris subintellecta à iure, vt in d. l. Nam hoc iure. quia nullo modo fuit expressa. Sed si nos loquimur de tacita pupillari specialiter, quæ expressa est verbis generalibus, & illa, quæ continetur in reciprocis velalia, quæ continetur in substitutione compendiosa; de his omnibus vi. Bart. in l. centurio. de vulga. & pupilla. & vide docto. in d. l. f. de insti. & substi. C. & in d. l. precibus. Et de substitutione pupillari partim tacita, partim expressa vide Bar. in d. l. ij. in. v col. Vnum tamen non tradas obliuioni, quod tacita pupillaris excludit matrem, quando probatur testatorem ita voluisse. vide tex. ad hoc & docto. in l. in testamento. C. de testa. militis. Et est glossa. commu. approbata in d. l. precibus. & de in l. Nam hoc iure. Et de presumpta voluntate testatoris cōstabilitibus cōiecturis, ut Bar. per exempla declarat in d. l. ij. in viij. col. Et master defuncti substituta vulgariter pupillo ex tacita pupillari excludit matrem pupilli. de hoc videbis Bar. allegatum doct. antiquos in d. l. ij. in. viij. col.

²⁸ + Sed quando filius liberatur a patria potestate per ingressum religionis an extinguatur pupillaris substitutio, vide Bar. in d. l. ij. & ibi dicit an impuberi militi possit substitui pupillariter. & ibi dicit, quod si pupillaris substitutio euaneat per emacipationem, iura fideicommissi non reman-

remanent firma. Sed substitutio pupillaris facta in testamento minus solenni valeat fauore liberorum, ut probatur in I. Julianus, de a. qui. hære ff. I hac consultissima. §. ex imperfecto. & ibi docto. C. de testa, sed hoc verum, si aliquis de liberis esset substitutus. vide Bart. de hoc in d. l. iij. vbi dicit, an valeat datio tutoris in testamento imperfecto: de qua quæfione etiam videbis docto. in d. §. ex imperfecto. & videbis etiam in I. qui à patre, ff. de confirmatio. Etra cœta pupillaris non excludit matrem, nisi quando alius filius testatoris esset substitutus, vel ex aliquibus præsumptionibus apparet, & de hoc videbis Bar. in l. Lucius, de vulg. & pup. & vide Pau. de Cast. in l. precibus. C. de impube. & alijs.

[†] Sed quætur, quæ est ratio, quare expressa pupillaris ²⁹ excludit matrem, & non tacita? Respondeo, quia in expressa pupillari certa est voluntas defuncti; quia dixit, si filius decesserit in pupillari ætate, Petrus sit heres; unde ei statur, vt in l. j. C. de sacrosanctis eccl. in tacita pupillari non est expressa voluntas defuncti; & in dubio vocamus matrem potius, quam substitutum, quia in dubijs, &c. ff. de re dubi. I. quoties. ita Odofredus in d. l. precibus. Sed si mater repudiat hæreditatem filij ab intestato, non veniunt alij vententes ab intestato, sed substitutus ex substitutione tacita pupillaris, quæ in vulgaric continetur. Barto. in l. cœtu. in i. col.

Aduerte tamen, quod si pater esset turpis persona, non potest pupillariter substituere, quia si ei non committeretur administratio bonorum filij viuentis, vi. l. f. C. de sententia. pas. el. ff. iolu. matri. l. si cum dotem §. eo autem tempore. multo magis cum ibi sit maius periculum. facit secundum Bar. in d. l. iij. l. j. vbi pupilli. edo. debeat & l. vti. litarem, de confirmingo tutori. quod tene menti secundum Bar. ibi.

Exemplaria, vel exemplaris substitutio fieri potest à parentibus viriusque sexus in personis liberorum cuiuscunque sexus furiosis, vel mente captis: & cum tali determinante substitutio est facienda, vt si quidem iste mente captus habeat descendentes ex se, illi omnes, vel quidam, vel

substituantur ei; si non habeat, substituantur ei fratres eius
omnes, vel quidam, vel unus: si nec eos habeat, substitui
potest ei quislibet extraneus.

30. † Et ideo dicitur exemplaris, quia sit ad exemplum pu-
pillary, ut cum dicit pater; si filius decebat in pupillari
aetate, ille sit haeres: & ita hic dicit; si filius decebat ante,
quam perueniat ad sanitatem mentis, vel cerebri, ille sit
haeres. & sicut pupillary expirat adueniente pubertate, &
hac expirat adueniente sanitate, vel nato postea filio ex
eo. vt. l. ex facto. ff. de vulg. & pup. l. humanitatis. C. de im-
pube. & alijs. In multis tamen differunt; illa enim sit pu-
pillis tantum, hac maioribus. Item sit illa a patre, qui ha-
bet impuberem in potestate, vt diximus, hac autem sit
quolibet parente, habeat, vel non habeat liberos in pot-
estate. Ante legem, humanitatis, non poterat pater facere,
nisi imperasiet a principe, vi in d. Lex facto. hodie potest
sine alia impetracione, auctoritate, l. humanitatis. & de ma-
teria istius legis videbis repetitionem Bar. in d. Lex facto.
& videbis Bal. & docto. in d. l. humanitatis. Sed aduerte ad
vnum mirabile secundum Paulu in d. l. humanitatis, quod
eum tam mater, quam pater possit tali filio substitutionem
facere, quod eadem persona poterit decedere cum pluri-
bus testamentis validis, vt si pater in suo testamento eam
faciat, & mater in suo; in tali casu substitutus a patre habe-
bit legitimam a patre relictam; & substitutus a matre habe-
bit bona matris; &c. bona erunt communia inter institu-
tos. ita dicunt, vt refert Paulus, fuisse disputatum simile in
filio arrogato. l. si arrogator. ff. de adoptio.

31. † Sed aduerte bene, quod compendiosa substitutione fieri
potest a milite, ita, scilicet, si filius meus quandocunque
decesserit, ille sit haeres: & hac sub tali compendio verbo-
rum continet expressam pupillarem; si filius decebat in
pupillari aetate; si autem decebat pubes, verba directa illius
substitutionis trahuntur ad fideicommissariam substi-
tutionem, vt in l. præcibus. C. de impube. & alijs, quod
mirabile est, cum alias miles habeat priuilegium substi-
tendo directo puberi, licet iam extiterit haeres. vt C. de te-
sta. mill. l. in testamento. &. ff. de testamen. mili. l. in fra-
dem.

dem. & l. miles ita hæredem. s. j. sed forte fauore matris; que erat in medio. directa trahitur ad fideicommissariam post puberatatem. Quid si paganus faceret compendiosam substitutionem per verba superius dicta? certe si pupillus decebat in pupillari ætate, substitutus succedit iure directo, & mater in puberis repellitur omnino. Si autem pupillus sit pubes, & postea decebat, substitutus omnino repellitur, & venientes in puberi ab intestato succedunt in toto. vt. ff. de vulga. & pupill. l. verbis ciuilib. & l. centurio.

† Si autem testator ita substituit; si filius meus quando- 32
cunque deceperit, illum substituo. hanc docto, reputant si deicommisariam, quia verbum substituo, adaptatur ad fideicommissum, vt. l. generaliter. s. j. C. de institu. & substitu. & ibi vide Bal. & Paulum de Cast. Si vero quis ita substituerit; si filius meus quandocunque deceperit sine liberis, ille sit heres, vel illum substituo; hinc semper interpretatur fideicommissariam; quia talibus verbis non directa, sed fideicommissaria consuevit & de iure, & de facto fieri; nisi vera directa traheretur ad fideicommissariam, nullo tempore valeret magis, quam alia; quia & illud verbum, sine liberis, innuit, quod etiam in pupillari ætate substitueris per fideicommissum; quia runc liberos habere non potest. Et quod directa verba trahantur ad fideicommissariam, probatur. vt ff. ad T. rebeli. l. Sceuola. & his casibus succedit mater, vel quilibet ab intestato hæres, & restituit bona detracta Falcidia. Si vero quis ita dicat: si filius meus deceperit in pupillari ætate, vel postea, sine liberis, illum substituo, duae sunt substitutio[n]es, pupil. expresa, & fideicommissaria, propter distinctionem, & alternationem ipsorum, ad que singula verbu[m] substituo, aptatur diuersis modis. Aduerte nūc, quia substitutio copediosa directis verbis facta intra tempora pueritatis trahitur ad bona patris, & filij; post tempora pueritatis valet quantum ad bona patris. d. l. centurio, & ibi Bar. & ibi dicitur, q[uod] in substitutione copediosa post tempora pueritatis veniunt fructus. In l. centurio Bar. tractat materia[m] substitutionis compendiosæ factæ à pagano, que est utilior materia: & diuiditur in tres principales questio[n]es, scilicet, quando sicut facta per verba mere directa. Item

PPP 4

quando

quando est facta per verba mercè obliqua. Item quando per
verba communia.

33. † Et dicitur compendiosa substitutio illa, que conser-
tur post mortem instituti; puta, si, vel quandocunque de-
cesserit, & post aditam hæreditatem, & ideo dicitur
compendiosa, quia sub compendio verborum comple-
titur plura tempora; & est apta comprehendere plures
species substitutionum directarum, pupillarem milita-
rem, si fiat à milite, pupillarem, vel exemplariam, & milita-
rem, si fiat à mente capto; & etiā aliquando fideicommissio-
nem, si fiat per verbum commune, licet aliquando nos
comprehendat, nisi unam puta pupillarem, ut in tali casu
legis: verbis ciuilibus. ff. de vulg. & pu. Et compendiosa
continet etiam vulgarem secundum communem opinio-
nem, ut per Pau. in d.l. verbis ciuilibus.

Ad evidentiam istius materiæ præmitto, quod qua-
dam sunt verba, & illa sunt, quæ sonant, ut quis capiat de
manu alterius, & sic factum alterius, quasi testitatis requi-
ritur. l. cohæredi. s. cum filia. ff. de vulga. & pupilla. & quu-
si per totum titulum, ad Trebellianum. & l. fundi Trebe-
tiani, de usufruct. lega.

34. † Quædum sunt verba communia, ut ea, quæ possunt
habere utrunque significationem, vel quod quis de manu
sua accipiat, vel de manu alterius ut ponit gloss. in L. centu-
rio, de vulga. & pup. Et verbum substituo non est verbum
directum, sicut instituo, quia est verbum magis generale,
quia quoctunque modo quis in alterius loco ponatur,
dicitur substitutus. Præmitto etiam, quod verbum p̄-
ueniat, est directum, ut in l. iij. s. peruenisse. de han-
vendita. & l. hæredes mei. ad Trebe. & Inno. in capit. R. s.
nutius, de testa. & Bar. dicit in l. centurio, quod sit com-
mune; quia in obliquo, & directo reperitur. Et verbum
pertineat, est verbum commune, ut per Bar. ibi. & verbum
habeat, est verbum commune; & verbum remaneat, est
commune. Item verbum redat. Bar. ibi. Item verbum suc-
cedat, est verbum commune. & verbum reuertatur, est
commune. & verbum deuoluatur, est commune. omnia
ista sunt verba Bartoli. in l. centurio. Item verbum accrui-

cat, est directum: ultimo querit de verbo moriatur, & dicit, quod sit commune.

Et ut melius intelligatur materia substitutionum; antea quam veniamus ad substitutionem breuiloquam, seu reciprocam, dicemus aliqua, ut comprehendamus omnia, quae per doctores antiquos, & modernos traduntur, ut possimus meritò dicere; arbor, & immentas præbens spaciatis vmbras, euulsa est nostro nunc situata solo.

[†] Et primum est, quod testamenti duo dicuntur gradus esse; primus dicitur institutio, siue unus sit institutus, sine plures sint instituti. Secundus gradus testamenti dicitur substitutionis, siue sit unus substitutus, siue plures. Item ad evidentiam notabis, quod in substitutione plures sunt casus; sed substitutionum alia obliqua, seu fideicommissaria, alia directa. Item directa, alia vulgaris, alia pupillaris, alia exemplaris, alia compendiosa, alia breuiloqua, siue reciprocæ, alia compendiosa, ut iam diximus; sed nunc per modum summarij omnia colligemus. Obliqua substitutionis est, quando substitutus succedit testatori non directo, sed alia persona mediante, vt si Petrus instituit te hæredem, & rogat te, vt restituas mihi hæreditatem; succedo Petro, siue tu sponte adreas, siue non; quia iudex coget te adire, vnde succedo Petro mediante te quia fideicommissarius non est hæres, sed loco hæredis habetur. vt Institutio fideicommissaria hære. s. restituta. Directa substitutionis est, cum substitutus succedit testatori nulla persona mediante, vt instituto Petrum hæredem, & si non erit hæres, Hector succedit, vt instituto vulg. & pup. in prin. Circa obliquam substitutionem, qnam fideicommissariam nuncupamus, dico; aut quis instituit eo, quod rogatur restituere puerum vel in diem, vel sub conditione, aut quicquid supererit tempore mortis suæ. In primo casu, scilicet, cum quis rogatur restituere puerum, vel in diem, i. vique ad annum; vel sub conditione, puta, si Petrus venerit ex Hispania; si sponte adjicit, restituet dodrantem, & quartam sibi retinet, si Paganus erat testator. vt ff. ad Tre. l. j. Si miles erat testator, hæres totum restituet, vt in d. l. j.

PPP 9 Is,

Is, qui non vult adire, cogitur adire à iudice; & tunc totum restituit. vt in d.l.j. & quia. & l. ille, à quo. & tempore mortis suæ, quadrantem restituit, dodecantonem sibi retinet, vt C. ad Trebe. Sed si tempore mortis suæ ultra superesset, restituit, vt ff. ad Trebeli. l. Titius. Si autem substitutione directa, iterum distinguamus; vt supra, quia substitutione directarum alia vulgaris, alia pupillaris, alia exemplaris, alia breuiloqua, siue reciproca, alia compendiosa.

³⁶ † De ista vulgari iam diximus, sed ut melius memoriam cōmendetur, dico, quod dicitur vulgaris, quia potest fieri cui libet de vulgo, & à quolibet, qui habet testamenti factionem: nam quidā sunt qui nō possent facere testamentū, vt ff. de testa. l. j. & cuilibet potest fieri, & quilibet potest facere, habeat in potestate, ve lnō; sit extraneus, vel nō, ut instituo hæredē Petru, & si nō erit hæres, talis sit hæres, vt C. de hære. insti. l. cū pponas. Ista subdiuiditur, quia alia est expressa, alia tacita; expressa, quæ fit verbis negatiuis, ut Petru instituo mihi hæredē, si nō erit mihi hæres, ille sit hæres. ut ff. de vulg. & pu. in prin. ut diximus. De tacita vulgari ponamus exemplū; in pup. expressa continetur tacita vulgaris, verbi gratia; filiu meū impuberē instituo hæredē, si deceperit in pup. estate, Petrus sit hæres, intelligitur tacita vulgaris; vel si non erit hæres, ille sit hæres, vt Insti. de vulg. & pu. sub. l. Nā hoc iure possumus ponere alia exempla nō ita clara, ut si dicit testator, quisquis erit mihi hæres, sit hæres filio meo ac si aperte dicat, sit hæres filio meo, si moriatur; vel si non erit hæres, sit hæres ei. ut ff. de vulg. & pu. l. qui liberis. Itē si testator instituit primō Petrum hæredē, & dixit; Frāscus Petri hærcs esto ut C. de hære. insti. l. f. Itē est exemplū de tacita vulgari, cū testator dixit; Petrus Hector, si uterque corū viuet, hæredes mihi sunto. hoc est dicere, si ambo viuet, tempore mortis meæ, sint mihi hæredes; si alter tantū viuet, ille sit hæres. ut ff. de hære. insti. l. Titius, & Seius, vbi dicitur, si instituo duos hæredes hoc modo, uter eorū viuat, & ambo viuant, ambo sunt instituti; sed si alter tantū viuat, ille solus est institutus in parte, & in parte mortui tenetur substitutus. Et nota, quod ista vulgaris, siue expressa, siue tacita, exclud-

excludit matrem, si instituit filium heredem, & substituit ei vulgariter expresse, vel tacite, quia vocatur substitutus, ut in precibus, & dixi supra latet de hoc. Et effectus substitutionis vulgaris est, quia substitutus succedit directo, unde si dicat testator, Petrum in situo mihi heredem, si non erit haeres Franciscus sit haeres; si Petrus erit haeres, Franciscus succedit directo, ut Inst. de vulg. & pu. §. singulis. ibi quo casu. &c. Et venit (vt dixi) in hac substitutione bona patris tam testatoris, non heredis, & hoc si extraneus sit substitutus. si autem substituti sunt de institutis, tunc vocatur pro ea parte, qua instituti sunt. si autem substituti sunt nominib. p. prijs tunc vocantur viriliter. ut ff. de vulg. & pu. l. qui liberis. & ff. ad Trebel. l. nunquam. & l. quoties. Et ista expirat (vt dixi) ad ita hereditate: & extraneus haeres dicitur in ista materia ille, qui non est in potestate testatoris. docto. in l. vna. C. de rei vxorice actio. §. accidit. Institu. de haere. qualit. differentia. §. sui. dixi, quod expirat substitutione vulgaris ad ita hereditate, quia ex quo sit ita; si Petrus non erit haeres, Fraciscus sit haeres, si Petrus erit haeres, Fraciscus non erit haeres, ut in l. post aditam. C. de impube. & alijs. Fallit in duobus casibus; si Petrus adiuit, & monitus a iudice, ut impleat voluntatem defuncti, & non implevit, vocatur tunc substitutus. ut in aucten. de heredi. & Falcida. §. si vero nulla. & §. si vero institutio. colla. j. versi. quod est verius, secundum doctor. ibi vocatur ex benignitate legis. ideo quia institutus est indignus, quia voluntatem defuncti non implevit infra annum, monitus a iudice. Sed si testator expresse iussit, non est necessaria monitio iudicis, ut in aucten. de nuptijs. §. disponent testator, & erit lex. colla. iiii. & in l. j. C. de sacrosanct. ecclie. Item fallit in alio casu; si testator instituit minorem, sed minor adiuit, expirat vulgaris substitutione: sed si restituitur minor contra aditionem, vocatur substitutus. l. fed si sine. §. sed quod Papinianus. ff. de minori, nisi dixisset, quod ibi non videtur adisse minor, quia non videtur possessionem adeptus is, qui ita nactus est. ut eam retinere non possit. ut ff. de acquir. posse. l. non videtur vel ita vocatur substitutus ex vi restitutionis. Restat ut dicamus de pupillari, licet de illa iam late diximus; nunc de illa breuiter

sub-

38 Substantiam colligamus. Dicitur pupillaris substitutione illa quae sit filio impuberi masculo, vel foeminae in potestate existenti, & non alij. vt. ff. de vulg. & pup. l. moribus, in principio. & potest facere pater, non mater, quia non habet filius in potestate, vt in d. l. moribus, & auus, vel proauus paternus, qui habet in potestate. Ista substitutione pupillaris subdicitur, quia alia expressa, alia tacita: pressa pupillaris fit his verbis, filium meum pupillum instituo mihi haredem, & si deceperit in pupillari aetate, Petrus sit haeres meus. Et ista excludit matrem pupilli, quia hoc volunt testator, cui parendum est. & ita loquitur lex. precibus. C. de imp. & alijs. de substitutione facta in secundum calum, vt instit. de vulga. & pupilli. substitu. s. liberis. Tacita pupillaris est, si testator dicat, filium meum impuberem instituo haredem; & si non erit haeres, Petrus sit haeres, vel si decesserit in pupillari aetate: ista substitutione omnes excludit excepta matre, vt in l. fin. C. de in Fin. & substitu. vt iam dixi. Et ista pupillaris, siue expressa, siue tacita sit expirata adueniente pubertate, vt. ff. de vulga. & pupilli. subst. l. in pupilli. Item expirat si patris testamentum rumpitur per querelam in totum; si pro parte, remanet pro parte, vt. ff. de in officio. testa. l. Pipinia s. sed nec impuberis. Item rumpitur in alio casu, vt. ff. de vulga. & pupilla. l. si pater filium, secus si rumpitur per contra tabu. vt l. ex duobus, & l. etiam si contra tabulas. eod. ti. & rationem iam dixi superius. Item expirat capitis diminutione, siue media, siue maxima, siue minima; nam si pupillus deportatur, veldatur in arrogationem, expirat substitutione. Sed hoc casu scilicet cum datur in arrogationem, caueat arrogator restituere bona substitutionis, vt ff. de adoptioni. s. i. cum l. sequenti.

39 Effectus substitutionis pupillaris est iste; quia substitutus pupilliter habet ex vi substitutionis omnia bona impuberis, quarta debita iure naturae non detracta, quia est prouisio, non autem onus, vel grauamen, vt Institu. de vulga. & pup. in principio. & de in offi. testam. l. ex tribus. s. liberis. vnde dicitur, quod duo sunt testamenta scilicet patris, & filij, licet solus pater ordinauerit, vt Insti. de vulga. & pu. s. i. g. i. g. i. & ff. de vulga. & pu. l. moribus. s. prius. Sed fallit

fallit in arrogato. l. sed si plures. s. in arrogato cod. ri. & regulariter non licet substituto adire bona pro parte, & pro parte non. vt. C. de iure deliberan. l. quidam. Est alia substitutio exemplaris, vt iam diximus. Sed ut melius memorie commendetur, aliqua summatim dicemus. Exemplaris substitutio fuit introducta ad exemplum pupillaris, quia sicut pupillaris est ad prouisionem impuberis, quia pater fecit ei testamentum, ita pro furioso; & habet fieri hoc modo; dicit testator; filium furiosum instituo, & si deceperit in furore, Petrus sit haeres. v. ff de vulga. lex factio. & l. humanitatis. C. de impu. & alijs. differt a pupillari, vt dixi, quia sicut pupillaris exipiat adueniente, pubertate ita exemplaris exipiat desinente furore, vt in d. l. ex facto. & in d. l. humanitatis. differt etiam, quia pupillarem facit so. us pa. rents, qui habent in potestate, exemplaria facit omnis pares, siue habeat in potestate, siue non, vt in d. l. humanitatis. Item differt, quia parens, qui facit exemplarium, si filius fu. riosus habet liberos, debet ei illos substituere; si habet fra. tres, tunc fratres: si non habeat filios, vel fratres, extra. neos substituit; vt in dic. lege. humanitatis, haec suffici. ant.

Et alia substitutio, quæ dicitur compendiosa, quia ⁴⁰ fit cum compendio verborum, vt filium meum instituo mihi heredem; & quandocunque deceperit, ille sit ha. res, vt in l. precibus. C. de impube. & alijs. Et in ista substitutio aliqua superius dixi, & nunc de novo dico, quod diligenter aduentatis virtutem verborum; quia ista subtilitates (vt dicunt doct.) fuerunt introduc. per errorem tabellionum. Et vos dicetis ita, quod si sit institutio his verbis; filium meum instituo, & quandocunque deceperit, Petrus sit haeres; si sit a milite, continet in se vulgarem, siue ante aditam hereditatem, siue post; & continet in se expressam pupillarem, si deceperit in pupillari aetate: & si deceperit post pubertatem, continet etiam fideicomissa. ri; & habet illum effectum, si filius non est haeres, vocatur substitutus, matre exclusa: si est haeres, decepsit in pu. pillari aetate; sicut expressa, excludit matrem, ita est ista sub. titutio, vt iam dixi. & est tex. ad litera in d. l. precibus. C. de

de impub. & alijs. Si decebat pubes factus, vocatur matet ab intestato, sed restituit ex causa fideicommissi, deducta quarta debita iure naturæ, & deductis bonis filij, quæ habebat tempore mortis patris; deductis etiam bonis post mortem patris quæ sibi; ut d.l. precibus. Si autem paganus facit dictam substitutionem, & vtitur prædictis verbis; si moriatur ante aditam hæreditatem, sive in pupillari ætate, vocatur substitutus, sed post aditam hæreditatem vocatur succedens ab intestato, exclusis substitutis; quia non potest paganus facere directam substitutionem post aditam hæreditatem; sed saurore matris trahitur ad fideicommissum, ut ff. de vulga. & pup. l. centurio. & l. verbis ciuilibus.

¶ Si tamen compendiosa fiat his verbis, filium meum instituo, & quandocumque deceberit, illum substituo; hoc casu istam interpretamur fideicommissariam; vnde si decebat in pupillari ætate, vel postea, vocantur succedentes ab intestato, detracta quarta, sed restituunt substitutis. ut ff. de vulga. & pupilla. l. coheredi. s. cum filiæ; nam verbum substituo ad fideicommissum trahitur, vt. C. de ij. sti. & substi. l. generaliter. s. cum autem, nam in dubijs, in benigniore partem interpretamur, ut ff. de rebus dubi. l. quoties. & haec est benignior pars secundum doct. ut vocentur venientes ab intestato, & restituant substitutis. Sed si fiat his verbis, filium meū instituo hæredem, & quandocumque sine liberis deceberit, Petrus sit hæres, vel Petrum substituo; & haec interpretamur fideicommissariam; quia verisimile est, quod pater post pupillarem ætatem voluerit substituere: quia non potest impubes habere filium in pupillari ætate, nisi miraculose. Itaque, verba directa trahuntur ad fideicommissum, ut ff. de lega. ij. l. cum quis. s. nuptura. Si substitutio fiat his verbis; quandocumque in pupillari ætate deceberit, vel postea, Petrus sit hæres, interpretamur duas esse factas vnam pupillarem, & vnam fideicommissariam, vnde si decebat in pup. ætate, vocantur substituti; si post, succedit mater eius, sed restituit ex causa fideicommissi, ut in d.l. centurio. & in d.l. his verbis, verū tamen quia iuris periti non semper sunt cū tabellionibus, doctores docent tabelliones talē practicā, ut ipsi dicunt, cū scribunt testamentum, filium meum

meum Petrum mihi instituo hæredem, & ei substituo vulgariter & pup. & compendiose, & per fidei commissum. Es nota, quod in dubio verbum substituo, trahitur ad fideicōmissum, & hæc sufficient. Et addetis ad ea, quæ superius dixi de substitutione compendiosa.

Item f. est alia substitutio, quæ dicitur breviloqua, sive 4^a reciproca; & ista habet fieri, cum testator duos filios impuberis habet in potestate, & ita dicit; vos instituo mihi hæredes, & vos inuicem substituo, vt ff. de vulga. & pupilla. Iam hoc iure, & l. Lucius. Et dicitur breviloqua, quia breuioribus verbis fieri potest. Sed in ista substitutione adueritate, quia distinguitur, aut instituiteos; qui non sunt in potestate, vt sunt puberes; quia instituit puberes, & dixit; vos inuicem substituo, & ista continet duas vulgares in personacius liber, vt in d. l. iam hoc iure, in principio. Nam dū dicit, vos inuicem substituo, intelligitur facta pro virilibus partibus, quibus erant instituti; nisi appareret aliam esse voluntatem defuncti, vt in duobus casibus notatur in l. i. C. de impu. & alijs. & l. turpia. ff. de legat. i. Sed si instituuntur duo filij, si ambo sunt impuberis, idem est, vt. ff. de vulga. & pupil. l. in pupillari. Si autem unus est pubes, & alter impubes, hæc continet duas vulgares. Ratione autem inæqualitatis non continet pup. quia non potest substitui puberi pupillariter, vt in l. hæreditatem. C. de impube. & alijs. Vnde consilium est in hoc casu secundum docto. si aliquis habet filium puberem, & impuberem, & vult pubrem in omni casu vocari, quod dicat: filios meos instituo: si impubes non erit hæres, vel erit, sed si deceperit in pup. etate, pubes sit hæres: si pubes non erit hæres, impubes sit hæres. Vnde in persona unius continet vulgarem tantum, vt per docto. in l. testamento. C. de testa militis. & in l. iam hoc iure. ff. de vulga. & pupi. Si autem ambo sunt impuberis, & testator dicat: vos instituo, & vos inuicem substituo, hic dicemus secundum docto. quod continet duas vulgares expressas, & duas pup. expressas, vt in l. Lucius. de vulga. & pupilla. ff. vel secundum docto. si instituuntur duo impuberis, & inuicem substituuntur, continet duas vulgares tacitas, & duas pupillares: nec potest dici de una ma-

gis,

gis, quām de alia, vnde si alter decedit in pupillari etate, vocabitur superites excula matre, vt in d.l. Lucius. Et ad evidentiam debet scire secundū Bal. in d.l. Lucius. quod hæc substitutio non est substitutio de per se, sed est quadam adiectio substitutionis; nam ista substitutio continet vulgares, & pupillares, & exemplarias, vt per Barto. ibi & vidistis superius. & sic est nomen accidentale non substantiale; & ista substitutio in texu vocatur reciproca, vt l. iam hoc iure. de vulga. & pupillar. sed per docto. vocatur breuiquo, vt videtur in d.l. Lucius. & in l. precibus. C. de impu. & alijs, & Inſti. de vulga. & pupi. in gloss. magna.

43 † Etdico, quod vocatur reciproca, quasi repetita, quia de uno in alium repetitur: dicitur breuiquo, quia breuis verbis sit, vt notatur in gloss. in d.l. Lucius. Et dico (vt iam dixi) quod hæc substitutio fit per hæc; vos inuicem substituo, vt probatur in d.l. Lucius, & in d.l. iam hoc iure. & l. hæreditatem. C. de impu. & alijs, & in l. testamento. C. de testam. mili. Item fit his verbis secundum Barto. vier eorum viuet. Item fit per hæc verba: Vos inuicem substituo, vel inuicem instituti, & substituta sunt.

Item fit per verbum deueniat, seu perueniat, vt vos instituo hæredes meos, & si quis eorum deceperit, volo bona mea ad alium deuenire, seu peruenire. Guili. & Rayn. secundum Bart. dicunt hanc esse fideicommissariam.

44 † Sed nota regulam: illa dicitur breuiquo, seu reciproca, quandocunque in una conceptione verborum plura hinc inde instituuntur, & substituuntur, vt ex supradictis patet. Et multa alia ponit Bart. in d.l. Lucius. vbi videbis. de substitutione breuiquo duobus impuberibus facta. expiret pupillaris, quo ad unum, si primo factus est pubes. v. de Pau. in d.l. Lucius. Et nota, quod filius naturalis, licet existente filio legitimo non possit institui, nisi in unica, potest tamen vulgariter substitui legitimo, & naturali intotum, sed non spurio. de hoc vide Pau. de Castro in d.l. Lucius. vbi dicitur, quod datio substituti vulgaris, veletiam cohæredis non impedit transmissionem hæreditatis, quod fit ratione fuitatis. ibi videbis, quia reprehendit Bart. in illo punctione.

puncto. Et pro complemento substitutionum dico,
† quod in materia substitutionis vulgaris Barto. in l.j. ff. de 45
vulga. & pupillari, facit solennem repetitionem, & de ma-
teria pupillaris in l.moribus. eod. tit. & de materia sub-
stitutionis exemplaris in l.ex facto eod. tit. & de materia sub-
stitutionis compendiosæ in l.centurio. eo. tit. & de mate-
ria substitutionis breuiloquæ, sive reciprocæ in l.Lucius.
eod. titulo. Et aduerte, quod in secundo volumine tracta-
tum in fol. cxxix. inuenies tractatum Baldi. in materia sub-
stitutionū. & in eo. volu. fol. cxl. inuenies tractatum Lan-
celoti Politi. & in eo. volumine fol. clxxvij. inuenies tra-
ctatum Vdalrici Tasi. & in eo. volumine fo. cxcj. inuenies
tractatum substitutionum Antonij Fumei. & vide Ripam
in repetitione l.hæredes mei. §. cū ita. ff. ad Trebellianum.
& vide eundem in l.j. & in l.moribus. & in l.centurio. & in
l.ex facto. & in l.Lucius. ff. de vulgari. & pupillari.

† Sed semper memorie commendabis, quod in testa- 46
mentis plenius voluntates testantium interpretantur, ut in
l.in testamentis. ff. de regu. iuris. Idem dicitur, in cap. cum
dilecti. de donatio. Nam agitur de interesse publico, quod
testamenta habeant locum l. vel negare. ff. quemadmo-
dum testa. aperian. l. Gallus. §. quod si is. ff. de libe. & post-
humis. Et quando agitur de interesse publico lata inter-
pretatio fieri debet. l. ij. §. exercitium, & ibi Bar. ff. de his,
qui no. infam. l. quemadmodum. & ibi Bart. de agrico. &
censi. lib. xj. ideo in fauorem testamenti iudicari debet. l.
sive pars. ff. de inoffi. testa. cap. fi. de re iudica. Et nota, quod
Panor. & docto. in dict. cap. fi. de re iudica. dicunt per illum
tex, quod in contractibus sit plena interpretatio, in vlti-
mis voluntatibus plenior, in donationibus, vel beneficio
plenissima; & ideo licet lex dicat, quod legatum est que-
dam donatio à testatore facta, non sortitur per omnia na-
turam donationis. quod bene nota. Et quod dixi, quod in
beneficio sit plenissima interpretatio, dicit per Bart. in
sua solenni distinctione in l. beneficium. ff. de const. princi.
Et aduerte, quod dicit Panormän. d. ca. cum dilecti, quod
evidenter dicitur fieri, quod sit per verisimiles conjecturas;
& ventrem instituens plures comprehendit l. qui filiabus.

Qqq

§. j. de

¶.j.de lega. & ibi docto. & vide Federi. de senis. cons. iii.
Sed aduerte', quod fauorabilior interpretatio fit in testamen-
tis, quam in legatis; vt notatur per gloss. in l. si pro-
res. ff. de condit. instit. sed Bart. in l. cum auus. ff. de con-
dit. & demostra. Videtur legem istam intelligere respectu

47 institutionis: † quia institutio est caput testamenti. §. at
te hæredis. Institu. de lega. Et ista regula secundum Do-
cium non videtur habere locum in legatis, quæ sicut
debent interpretari l. nummis. de lega. iij. l. apud Iuli-
num §. Seio, de lega. j. & non obstat text. in l. Titiæ tem-
pore, de lega. j. vbi videbis per doctor. & per Decium
d.l. in testamentis. Sed legatarius capit à manu hæredi
possessionem rei legatae, vt in l. j. §. rectius. C. commu-
de lega. & subtrahens rem legatam per hæredem appre-
hensam perdit illam, vt in l. non dubium. C. delegat. si
ante aditam hæreditatem datur hæredi remedium. l.j. C.
quorum lega. Et remedia quæ dantur legatario vide in
l.j. C. commu. de lega. Sed & quod diximus, est verum
nisi legatarius accepisset rem legatam ex permissione or-
pressa testatoris, vt. ff. dega. iij. l. Tertio cum testamento
j. Vel etiam tacita, quia fecit legatarium executorem in
testamento; nam tunc sibi ipsi potest soluere, vt in l. filii
las. ff. de contrahend. emptio. & vide Salice. & docto. ind.
non dubium. & vide Iasonem, multa utrūq. dicit, l.
præcipue, quod fallit in eo, cui relicti sunt fructus an-
certi fundi; nam licet hæres teneatur facere coli, & in
minari fundum, non autem legatarius, vt est text. sing.
in l. fundi Trebatiani. ff. de usufructu legato; tamen
hæres neglexeret, potest legatarius propria autoritate
pere possessionem talis fundi, ita etiam notat Bal. in l. vni
§. exceptio. C. de cadu. tollen. Et testator potest dare lice-
tiam in testamento tutori, quod possit administrare pri-
pria autoritate abique hoc, quod decernatur per inde
cem. † Et nota, quod in testamento filij appellatione in-
quæ fauoris sunt, & nepotes, & omnes liberi intelligi-
tur. l. filij. appellatione. §. sed & Papyrius. ff. de verb. signa-
que de legatario dic, quod non potest propria autoritas
occupare legatum, vt dixi. l.j. §. j. & ibi docto. ff. quorum
lega.

lega. & in l. j. C. eo. ri. & ibi Barto. & Bald. & alij. Bart. in l. extat. ff. qnōd me. cau. aliās priuatur legato, vt dixi, per. text. in l. non dubium. C. de legit. nisi hæres fuerit iussus non molestare legatarium in possessione rei legatae. Angel. singulariter in l. eius rei. ff. de rei vendicat. Sed vxor propria authoritate potest occupare legatum sibi factum a viro, quando non imminet Falcidia. ita Bal. in l. j. ad finem. C. quo lega. Item aduerte, quod si testator legauit domū, & dixit libere; videtur velle, quod capiat de manu sua, nō per alium. ita Bar. notanter in l. precibus. C. de impubē. & alijs. iiiij. col. Et legatarius debet mitti in possessionem bōvorum legatorum pro rata sibi legata. gloss. notabilis in l. j. in f. C. commu. de lega.

[†] Sed legatarius fundi non potest petere sibi tradi in instrumentum emptionis, sed sibi caueri de eo sibi præstando, quando opus fuerit. Barto. I. quæstum. §. Papinianus, de fundo instructo. & notatur in l. instrumenta. C. de fidicommiss. quia interest hæredis retinere instrumenta, & non obstat text. in dict. §. Papinianus. Vbi omnino, vide Bart. Et sic remanet expedita materia nostræ legis; & bene procedit comparatiue ad contractus, quia plenior fit interpretatio in testamentis, quam in contractibus, vt in dicto. capitu. cum dilecti, de donatio. Et si feci testamentum, & dixi; si contingat me facere aliud testamentum, volo illud non valere, nisi ibidem continetur; arima, virumque, & cetera. Postea facio illud testamentum, debes dicere non obstante alio testamento, in quo continentur verba derogatoria huius testamenti; & sufficit. Pau. in l. si mihi, & tibi. §. ff. de lega. j. Sed non debemus fidem accommodare in fraudem legis. Tacite quis in fraudem legis dicitur fidem commodare, quādo nec in testamentis, neque in codicillis rogaretur aperte, & clare, sed domestica cautione, & chirographo ad præstandum reliquum ei, qui capere non potest. Si autem in testamento rogetur obscure, vel ambigue, similiter videtur tacite rogatus. Qui ergo palam fidem suam occommodat, non puniatur: & ita præualet quod palam factum est, vt. ff. de iure fisci. l. non intelligitur. §. j. primo responso. &. §. tacite autē.

Qqq 2

&c. l.

& l. in fraudem. ff. eodem. vbi dicit Bar. aut relinquitur non
capaci palam, & tunc relictum non valet, quantum ad ipsi-
sum non capacé, sed remanet apud eum, à quo relinquitur
nec enim debet pati pœna ex eo, q̄ ipse non delinquit, sed
quando delinquitur clam, & assumit ipse tacitam fidem de
restituendo non capaci, tunc delinquit, & facit fraude, ideo
meretur pœna; quia applicabitur fisco. ita Bar. ¶ Et nou-
bis in materia testamentorum, quod testamentum est actus
individuus: ideo pro parte valere non potest, vt notarii Cen-
tini in l. furiolum. C. qui testamen. facere possunt. Bal. in l.
si is, qui. ff. de testam. Barto. in l. fideicommissa. ff. j. ff. de lo-
gat. iij. & vide Socinum in regulis suis, in regula. cccc. pa-
nentem plures fallentias, ad l. ius nostrum. ff. de regula
iuris. & propter dictam legem, ius nostrum, ius accrescendi
introductione fuit, ideo aliqua breuiter de materia iuri
accrescendi dicemus.

¶ Pro intelligentia inuestigandum est, quæ fuerit ratio
quæve causa inductiva iuris accrescendi; & secundū gloss.
ff. l. seruus communis ab extero. ff. de acqui. h̄ere. fuit causā
ne quis pro parte testatus & p̄ parte intestatus decedere
hoc enim ius nostrum non patitur, vt in l. nostra. quāvis Al-
exan. & Iaso. vt ipse refert in l. reconiuncti. de le. iij. & Soc.
in l. si mihi, & tibi. ff. de leg. j. hanc rationem aliquibus
medijs improbare conentur; nihilominus Odofre. Bar.
R. Deci. & fere omnes moderni communiter approban-
istam rationem, neque ab illa recedendum est, de quo vide
Ruinum in d.l. si mihi, & tibi, in ultima col. & vi. Decim
in l. j. C. quan. non pe. par. pe. ac. quædicta sunt in pagano
quod ius accrescendi principaliter ex legis dispositio-
veniat, habet etiam locum in milite; n. si de illius contraria
apparet voluntate; vt per Cagnolum in repe. l. j. C. quan
non pe. part. & ibi dicit, quod iuris accrescendi locus est in
successione ab intestato: hinc est, quod cessante voluntate
testatoris, vt quia prohibuit ius accrescendi in legatis, &
deicommis. cessat ipsum ius accrescendi: lex enim sequitur
voluntatem defuncti, quemadmodum venator leporum
Bal. in l. pe. C. de. necel. ser. h̄ere. insti. & legislator dixit in
aucten. de nup. col. iij. disponat testator, & erit lex.

† Et de natura coniunctorum debes scire, quod triplex est coniunctio, ut notat gloss. in l. j. s. si de usufru, accrescens. scilicet, verbalis tantum, ut dico, lego fundum Titio, & Sempronio ex quis portionibus, nam ex eo; quod una, & eadem oratione lego ambobus, dicuntur verbis communibus iuncti, l. plane, s. si coniunctum, de lega. j. quia portiones cui libet sunt relictae, & portio relicta vni, non est alteri relicta: & inter istos dicitur habere locum ius accrescendi, si portio vnius deficiat, vel repudiatione, vel morte; quia moriatur ante diem legati cedentem; & coniunctus dicitur habere portionem illius, & sic dicitur eam lucrari ab illo. Itaque qui venit per ius accrescendi ad portionem coniuncti deficientem, dicitur venire ad lucrum, & non debet recusare onus. & hoc in coniunctis verbo tantum. Secundo dicuntur coniuncti re tantum, qui appellantur disiuncti in l. vna, de cadu. tollen. C. si autem disiunctum, ut si legatur duabus eadem res in diuersis portionibus, puta lego Petro fundum Albanum, postea dico, & eundem fundum lego Francisco, l. si Fortidianum. C. de lega. Et inter istos non dicitur esse ius accrescendi, sed ius non decrescendi; quia cui libet fuit legata res tota, licet concursu faciant sibi partes, si ergo deficiat legatum in personam vnius, alter nihil dicitur lucrari ex persona illius, sed iure suo totum fundum retinet, non sibi facta diminutione per coniunctum, in cuius persona legatum deficit: & merito non tenetur ad onus illi in iunctum. quia in coniunctis re tantum non transit dominium rei legatae ipso iure in quemlibet, sed est in suspeso quo usque aliquis ipsorum praeueniat; & tunc transit illum solum, & si concurrent in petendo, tunc scinditur dominium. ita Paul. de Castro in l. vna, de caducis tollen, in s. his ita, & in s. si autem, ita Angel. ante Paul. in dicto s. si autem. Si vnuus ex disiunctis petit totum, alter postea veniens aufert ab eo partem. l. plane. s. si coniunctum. ff. de lega. j.

† Sed aduerte, quod tria requiruntur ad hoc, ut portio deficiens accrescat cum onere, scilicet, quod sint coniuncti verbis; item quod portio deficiens sit caduca, vel in-

Qqq 3 causa

causa caduci; secus si pro non scripta. Itē quōd onus nō sit nominatum in iunctum ei, cuius portio deficit, sed omnibus. Pau. & doct. in d. g. si autem disiunctum. Si tamen illud onus fuisset in iunctum, vixque simili teneretur totum subire. I. si duobus. C. j. de lega. j. Vbi hæres nihil habebat ex persona illius, qui fuerat secum grauatus, & tamen ad totum onus tenebat, quia simul fuerat eis iunctum. Et vnum non tradamus obliuioni, quod norat Paulus in dicto. g. si autem, quod non debemus extendere verbale legis, vel statuti, vel testatoris, si facile fuit conditoris exprimere, & non expressit. Tertio dicitur coniunctio re, & verbis; vt si in eadem oratione relinquatur duabus fundus, vel domus sine illis verbis, æquis portionibus, nam cuilibet videtur in totum legatus fundus de virtute verborum, postquam testator portiones non distribuit; & inter istos non habet locum ius accrescendi, sed ius non decrescendi; nam coniunctus propter coniunctionem verbalem, non propter realem tenebat, ad onus iniunctum illi, in cuius persona legatum deficit, vt notatur in dicto. g. si autem. Ista autem coniunctiones possunt fieri tam in institutionibus hæredum, quam in legatis; & in institutionibus, coniunctio non est illa, quæ habeat inducere ius accrescendi; quoniam in hæredibus & inter omnes disiunctos locum habet ius accrescendi, ne testator decedat pro parte testatus, & pro parte intestatus, vt in lege nostra, & in g. his ita lege. vnicar. C. de caduc. tollendis, & in lege, si seruus communis. ff. de acquirend. hæred. Item facit, vt si deficiat portio vnius ex coniunctis, potius accrescat coniunctio, quam disiunctio, sed portio disiuncti accrescit omnibus.

54 † In legatis vero coniunctio inducit ius accrescendi, quia inter omnes disiunctos non habet locum. I. proculo. de legatis. ij. etiam si essent coniuncti coniunctione legali, quæ quantum ad hoc non attenditur, sed attenditur coniunctio testatoris, ideo dicit textus, & ibi Pau. in dicto. g. his ita, quod portio vnius ex hæredibus deficiens cohæredibus etiam inuitis accrescit pro

pro hæreditarijs portionibns, sive omnes sint coniuncti, sive disiuncti: sed si quidam coniuncti, quidam disiuncti, portio coniuncti accrescit coniuncto; sed portio disiuncti accrescit omnibus cum onere; & sic portio deficiens sit pro non scripta. hæc omnia dicuntur per textum, & Doctores. in dicto. §. his ita. Itaque coligemus tres differentias inter hæreditatem, & legata, primo, quia portio hæreditatis deficiens accrescit etiam cohæredi, etiam oratione disiuncto, ut in dicto. §. his ita. secus in legatis; vt per doctores, in dicta. lege. procurulo. de legatis. ij. quæ principaliter ad hoc allegatur. Secundò, quod accrescit cum onere, etiam si pro non scripta secus in legato, ut in. §. in primo. legis vñice. C. de caduc. tollend. vbi dicunt Doctores. portio hæreditatis pro non scripta accrescit alijs coniunctis, vel disiunctis cum onere; secus in legato pro non scripto. Ratio diuersitatis est, quia onus iniunctum hæredi videtur potius iniunctum hæreditati, quam personæ; sed hæreditas extat, licet persona non extet. Sed onus iniunctum legatario censeatur potius iniunctum personæ, quam ipsi legato, vel rei legata. Et istam rationem allegant Doctores. ex. §. sed vt manifestetur, in dicta. l. vñica. in diuersitate, quam facit inter onus iniunctum hæreditibus, vel legatarijs; & si vñi nominatum onus iniunctum fuit, etiam transit cohæredi, ut per Paulum in §. in primo. dicta. l. vñica. de caduc. tollend. Sed inter legatarium, & fideicommissarium non est locus iuri accrescendi; quia si legatarius rogatus est de restituendo partem, & ipse totum repudiar, portio sua non transit in fideicommissarium; sed remanet penes hæredem. textus nota. in l. imperator. ff. de legatis. ij. & vide ibi Paulum.

Et qualiter inter legarios sit coniunctio realis, & disiunctio verbalis, dic, quod quando sunt duo testamenta scilicet patris, & filij; tunc inter collegatarios istorum testamentorum est coniunctio realis, licet non verbalis, & inter eos est ius non decrescendi, per text. in l. plane. §. si coniunctum. ff. de lega. Sed si eadem res legatur duabus in testamentis diuerlorum, non dicuntur coniuncti,

nec faciunt inter se partes, imo quilibet potest petere insolidum, & unus consequitur rem, alter extimationem; nec inter eos est ius accrescendi, vt per doct. in d. g. si coiunctim. & ibi dicit Pau. quid, si legatur Petro, & seruo proprio fine libertate, an legatum valcat? & dic, quando unus est institutus pure, alter sub conditione disiunctim, quod pure institutus interim habeat totum, sed in iure accrescendi competenti coniunctis non habet locum in venienti iure speciali: lasso, in d. l. re coniuncti. per tex. in l. mulieri, & Tilio. ff. de condi. & demonstr. & ibi vide Barto. Et nota casum, in quo ius accrescendi præfertur vulgari substitutioni; de qua per Paulum in l. f. C. de institu. & substitu. Et nota, quod ius accrescendi est ius accumulans portiones deficientium, vel non potentium portionibus pertinentium. † Nota etiam, quod ius accrescendi est duplex; quoddam est particulare, quoddam vniuersale: & vniuersale aliquando est directum, aliquando obliquum; directum quandoque est de vna hæreditate ad aliam. l. qui patri. ff. de acquir. hæredi. quandoque de eadem hæritate ad se ipsam, vt per tex. in d. l. ius nostrum. quandoque de certa re ad vniuersalem hæreditatem l. j. g. si ex fundo. ff. de hæredi. in situ, quandoque de tempore ad tempus. l. hæreditas ex die. ff. de lega. iij. † Nota etiam, quod institutiones, siue legata aliquando sunt caduca, aliquando vero dicuntur pro non scripta. Caduca dicuntur illa, quæ post mortem testatoris deficient seu repudiantur; quasi caduca, quæ ante obitum testatoris deficient legatorio, vel hærede præcedente: pro non scripta dicuntur ea, quæ relicta fuerunt incapacibus, vel non existentibus in rerum natura. Et sic caduca dicuntur, quæ post perfectum esse deficient, quasi caduca, quæ originem essentiæ, sed non perfectionem habuerunt: pro non scripta, quæ nec originem, nec alicuius essentiæ significationem vñquam habuerunt, vt per tex. & docto. in dicta. l. vnic. g. sed. C. de cadu. tollen. Nunc, vt istam prolixam materiam expediā, remissionibus ero contentus. vide doctor. & Cagnolm, & Deciu in l. j. C. quando non peten. par. pe. accresc. & vide in d. l. vna, de cadu. tollen, & videte Barto. in sua solenni repetitione

tione in d.l. re conjuncti. de leg. iij. & ibi vide Iaso. & Ripā multa dicentē; sed Bartolus cunctos scribētes praecessit in iudicio, & aequitate, & in veritate, ut per Panor. in ca. cum nobis, de prāscrip.

Sed vltimō notabis in materia iuris accrescendi, quōd etiam habet locum inter duos reos, quibus liberatio est relata. Item Socius non capax capit per sociūm capacem. l. si is. ff. de lib. lega. Et in bonorum possessionibus locum habet ius accrescendi. l. iij. f. f. ff. de bonorum possessionibus. & vide text. in l. si duobus filijs. ff. de bonorum posse. contratabu. Et an ius accrescendi habet locum in contratribus, vide Bart. in l. si ita stipulatus. ff. de verbo. obli. & in l. si mihi, & Titio. † & ibi Areti. enumerat plures casus, in quibus non habet locum ius accrescendi. & vide Soci. in reg. cccc. Itaque ex lectura nostra concludemus, quōd paganus non potest mori pro parte testatus: & pro parte intestatus: & amplia istam regulam, vt per Decium, etiam si testator disponat in contrarium; quia testator in institutione non potest prohibere ius accrescendi ad istum effectum, vt decedat pro parte intestatus. ita Bart. in l. si duo. ff. de hære. instituent. argum. l. nemo potest. de lega. j. de hoc videbis per Alexand. in l. quoties. C. de hæredi. insti. & in l. si quis priore. ff. ad Trebel. Et ampliatur etiam in substi. pupiliari, quam facit pater pro filio, vt per Bald. in l. sed & si plures. ff. de vulga. & pupilla. vbi per illum text. dicitur, quōd sicut pater non potest mori pro parte testatus, & pro parte intestatus, ita filius, cui pater pupillariter substituitur. hoc sequitur Corneus in conf. xxxvij. lib. v. Ampliatur etiam, vt idem sit in hærede, qui non potest hæreditatem pro parte accipere, & pro parte recusare. l. j. & ij. ff. de acqui. hære. † Et in tan- tum hoc procedit, quod etiam filius hæres institutus non potest legitimam retinere, & residuum hæreditatis repudiare, vt per Cinum in l. hæres institutus. C. de impi. & alijs substi. & ibi Bald. & Paul. & de hoc vide Areti in conf. clx. col. ij. sed regula nostra fallit in milite, vt colligitur ex textu in f. non autem Insti. de testam. mili. & in l. si miles ynum, & in l. si duobns. ff. de testam. mili. & in l. certi. C. de

Qqq 5 testam.

testam. militis; vbi legitur; certi iuris est militem ad tempus etiam hæredem instituere posse. & vide alias fallentias per Soci. in reg. cxiiij. & cxvij. Et vltimò regula nostra fallit, quando quis alicui non potest totum relinquere, sed tantam partem; quia in illa parte erit intestatus, vt per Bart. per illum text. in l.j.C. de secun. nup. & nota in l. i. is. qui ff. de vulg. & pup. vbi Alexan. post alios reprehendit glos. in d.l. ius nostrum; que tenet, quod totum acquiratur licet postmodum auferatur sibi illud, quod erat prohibitum. & vide Bar. in d.l.j.

59 † Et an habeat locum ius accrescendi in concessione feudalí, vide Ripam in dicta l.re coniuncti. & vide Curtum iuniorem in tractatu suo, feudalí in secunda par. in iij. principali dubitatione,

Et quia diximus supra multa de testamentis, nunc alia in materia transmissionum dicamus, quia utilis, & quotidiana est, & necessaria. Et ad eius euidentiam præmitte,

60 † quod regulariter hæreditas non adita non transmittitur. l. vnica. s. in nouissimo. C. de caducis tollen. Eteo modo etiam bonorum possessio non agnita infra tempus debitum non transmittitur, vt in l. emancipato. C. qui admitti, ad bo. pos. & l. iij. s. acquirere. ff. de bono. posse. Sed triplex species transmissionis reperitur, & sic triplici modo potest successio non adita transmitti contra regulam prædictam: & licet tres species transmissionis declareret Bart. in l. iij. C. de hæredibus insti. & in l. cum antiquioribus. C. de iure delibe, in præsentia aliter declaro communes theoriae docto. præcipue Barto. quem videoas in. leg. ventre præterito. ff. de acquir. hære. & Iaso. in d. l. emancipata.

61 † Prima igitur species transmissionis est illa, quæ fit ratio ne suitatis; nam mortuo patre filius in potestate transmittit hæreditatem patris non aditam ad quoscunque etiam extraneos l. apud hostes. C. de suis, & legitimis hæredibus. l. ex militari. s. ff. de testamento milit. & late Bar. & latissime Iaso. in l. si infanti. C. de iure liberandi. & Bar. & Moderni in d.l. ventre præterito. Et ratio est, quia mortuo patre filius suus, qui est in potestate, absque alia aditione ipso iure efficitur hæres, perinde ac ff. actualiter adiungetur.

f. sui. Institu. de hære. qual. & dif. l. j. f. qui sunt in potesta-
 te. ff. si quis omis. cau. testamenti. l. in suis. ff. de liberis. &
 posthumis. l. si filius. qui patri. ff. de vulga. & pupil. Intel-
 ligit tamen. nisi filius in vita expresse repudiasset hæ-
 reditatem patris; quia tunc tolleret suitas. & nihil trans-
 mitteret ad hæredes. l. vnic. C. de his. qui ante apertas ta-
 bulas. ita Bart. in d. l. ventre præterito. & ibi Ange. Imola.
 Romanus. & Barto. ind. l. ex militari. f. f. & Bald. in d. l.
 vnic. C. de his. qui ante apertas tabulas. † In hoc ta. 62
 men cadit subtile dubium. nunquid sicut ipsem̄ filii.
 us. qui repudiauit hæreditatem patris expresse. potest ab-
 sensionem suam reuocare tres annos. l. f. C. de repudian-
 da hæreditate. ita transmittat ad hæredem potentiam re-
 uocandi absensionem. vide Iasonem in l. qui se patris. C.
 vnde liberi. & ibi vide Alexandrum. & vide Rapha. Cu-
 ma. in l. si quis suus. ff. de iure deliberan. Item intellige. nisi
 mortuo patre statutus sit terminus filio ad deliberandum.
 an velit esse hæres patris; quia si decebat infra talem ter-
 minum. censetur tanquam extraneus. & non transmittet
 ex potentia suitatis ad quoscunque. Si autem non esset
 statutus terminus à iudice; quo casu à iure habet annum
 ad deliberendum. sed si tunc moriatur infra illum annum.
 fecus est. ita singulariter Bar. in d. l. ex militari. f. f. & vide
 Bald. & Ange. in d. l. cum antiquioribus. & ibi Alexand. &
 Iaso. & late Romanus in d. l. ventre præterito. ff. de acquir.
 hæritate. Item nota. quemadmodum mortuo patre in-
 testato filius in potestate ex potentia suitatis transmittit
 hæreditatem patris non aditam ad quoscunque. vt di-
 xi; ita eodem modo si pater fecit testamentum. & ha-
 bens plures filios. & unum pupillum habentem bona
 aduenititia matris. substituat illi filio pupillo pupillariter
 alium fratrem; eodem modo sicut transmittit hæredit-
 atem patris non aditam. ita transmittit successionem
 fratris impuberis non aditam. cui erat substitutus pupil-
 lariter; & hoc per eandem potentiam suitatis. quia quan-
 tum ad hoc censetur patris rex. est in l. sed & si plures. f.
 quos possunt. & ibi Bart. & docto. ff. de vulgari. & pupilla.
 & idem Bart. in l. ii. eo ti. † Eodem modo condito testamento. 63
 trans.

transmittit filius ius perendi supplementum legitimæ, quando in testamento esset sibi minus relictum legitimæ: quia si filius mortuo patre decebat non petito supplemento legitimæ, transmittit ad quoscunque hæredes facultatem petendi legitimam; sicut si ipse viueret ad similitudinem, nam pro supplemento legitimæ competit filio conditio ex l. & sic actio personalis. l. omni modo. & l. scimus. C. de in officioso testamento. Ergo ad similitudinem aliarum actionum personalium, quæ transmittuntur ad hæredes. l. pro hæreditarijs. C. de hæreditat ijs actionibus, debet eijus ista transmitti, ita Salicet. in l. scimus, de inofficio testa. & est de mente Bal. in l. si arrogator. ff. de adoptioni. & in l. ij. C. de liberis præteri, quod bene notate. Nunquid filius emancipatus hodie ex potentia suitatis transmittat hæreditatem patris non aditam ad quoscunque, quia emancipatus hodie succedit ad similitudinem suorum. l. meminimus. C. de legit. hæredibus. Item sublata est differentia emancipationis, & patriæ potestatis in auctent. de hæredi, quæ ab intestato. f. nullam. vbi dicitur; si nō sunt fratres, nec filii; fratrum, vocantur cæteri agnati, & cognati secundum gradus prærogatiua in capita, sublata differentia agnationis, & cognitionis, tangit Bar. in d. l. ventre præterito, & relinquit cogitandum.

64 † Veritas, & communis opinio est, quod etiam hodie emancipatus non transmittit ex potentia suitatis; quia licet hodie sit sublata differentia emancipationis, & patriæ potestatis, quantum ad succendum ab intestato, ut per gloss. & docto. in l. emancipati. C. de colla. tamen in alijs nō sunt sublatae differentiae; vt in proposito quantum ad ius transmittendi, ita Ange. in l. emancipata. C. qui admit. in lectura Florentina. & Bald. in auctent. in successio. C. de suis, & legit. hæredi. & in l. si fratri. C. de iure delibe. & in l. Gallus. f. & quid tantum. ff. de liberis, & posthu. & ibi Paulus de Castro; & moderni in l. emancipata. C. de collatio. & Angelus dicit in l. antiqui. ff. si pars hæreditatis pertinet; quod ista est communis opinio; quam opinionem tenent communiter alij in d. l. ventre præterito. & Imola in l. iam dubitat. f. de hære. instituen. in. cum quidam. f. suum

ſ. ſuum. ff. de acquiren. hæredit. Sed bonorum poffeffio non adita in bonis patris non transmittitur ex potentia ſuitatis, eo quia ſuitas non potest hoc facere, cum illa requirat cognitionem iudicialem in präfentia iudicis l.f. C. qui admitti. Et hoc eft subtile, & non tactum à doctoribus ſecundum Alexan. in d. I. emancipata. C. qui admitti. † Secunda species transmissionis eft, quæ fit ratione ⁶⁵ ſanguinis beneficio, vt in l. vnicā. C. de his, qui ante aper-tas tabulas: nam ſi moriatur aliquis descendens, quiſquis fit, hæreditate ascendentis non adita, nec repudiata, illam transmittit ad quoscumque descendantes, Bar. in. d. I. ven-tre präterito. Et iſta species transmissionis ſe habet cum præcedente tanquam excedentia, & excessa; nam transmisſio ex potentia ſuitatis fit ad quoscumque etiam penitus extraneos hæredes; ſed illa, quæ fit beneficio dictæ legis vnicæ, ſolum fit quantum ad descendantes, ſed non extra-neos. Iſta autem excedit illam in alio, quia illa non habet locum, niſi in hæreditate patris habentis filium in potesta-te; iſta autem transmissionis dictæ legis vnicæ habet generali-ter locum in hæreditate cuiuscunque ascendentis, & con-sequenter matris, & lineaꝝ maternaꝝ. Et ſic ſuitas non eft il-la, quæ operaretur iſtam ſecundam transmissionem, ſed ſo-lum qualitas ſanguinis. † Et circa hoc cadit pulchrum du-bium; nunquid d. lex vnicā habeat locum in ſucceſſionibꝫ prætorijs; & conſequenter nunquid bonorum poffeffio non agnita per emancipatum in bonis ascendentis trans-mittatur beneficio d. I. vnicæ; & conſequenter nunquid iſto caſu limitetur lex, quem paſſim tangit gloss. ij. & ibi vi-de docto. in d. I. vnicā. & vide etiam laſonem ibi. Et nota-bis circa transmissionem, quæ fit ratione ſanguinis, quod hæreditas ascendentium etiam non adita transmittitur ad posteros per liberos iſtitutos morientes etiam clausis ta-bulis: quod obtinet in legatis, & fideicommissis, vt in d. I. vnicā. C. de his, qui ante aper-tas tabulas. Itaque descendantes transmittunt hæreditatem ascendentium utriusque fe-xus etiam non aditam ad ſuos descendantes, ſi non fuit per eos repudiata. Et ſi descendantes fuerunt eorum trâſ-mittentium hæredes, eft caſus ſpecialis, in quo hæreditas

non

non adita transmittitur, ut in d.l.vnica. Et sic ex dictis colligitur, quinque requiruntur secundum Paulum in d.l.vnica. licet gloss. dicat, quod duo; videlicet quod hereditas frascentis, & quod ipse transmittens sit eius descendens; & quod ille, in quem transmittitur, sit de descendentiis transmittentis; & quod sit heres eius; & quod hereditas non fuerit repudiata. Et altero istorum deficiente cessat dispositio legis vnicæ; nec curatur, an sit ascendens ex linea masculina, vel femi, nec etiam si sciuerit, vel ignorauerit hereditatem sibi delatam; licet securus in re deliberandi, quod non transmittitur per illum, qui nesciebat, quod hereditas erat sibi delata; nec etiam curat, an ille descendens, in quem transmittitur, fuerit natus, vel conceptus viuente eo, de cuius hereditate agitur, an post mortem; quia non venit ex persona sua, sed ex persona transmittentis: securus quando quis vult venire ex persona sua, lege. i. g. si quis proximior, vnde cognati. & l. Titius de suis. & legitimis herere. & videtur text. & ea, que scribuntur in l. si auia. C. de iure deliberant. Et substitutio vulgaris non impedit transmissionem hereditatis in casibus, in quibus hereditas non adita transmittitur; & sic heres transmittentis præfertur substituto vulgari, ita Paulum in d.l.vnica. & legata pura, vel in diem an transmittantur ad quoscunque heredes, postquam dies eorum cessit, & quid in fideicommissis, ibi per Paulum.

Et nota, quod licet ille descendens, in quem sit transmissione, adeat hereditatem ipsius transmittentis, non propter ea efficitur heres in hereditate transmissa; sed requiritur noua aditio; quia non fuit transmissa, ut adita, sed ut adeunda. l. si quis filium. g. i. ff. de acquirent herere. Et idem ubi cunque sit transmissione hereditatis non adita, præterquam in casu. l. si infant. C. de iure deliberant, ut superius diximus. Et si aliquis est substitutus sub conditione, ea pendente hereditas non est delata; ergo non potuit transmitti. Sed si relictum est sub conditione dies non cessit, ut per Paulum in d. lib. vnicæ. Quid ergo inducit in legatis, & fideicommissis de nouo d. lib. lex vnicæ,

cum

cum legata, & fidei commissa transmittantur ad quoscumque fuerint relictæ, si eorum dies cessit? Respondeo secundum Paulum de Castro, quod ante d. li. vnicam non cederat dies clausis tabulis, nisi quando erat relatum descendenti ab ascendenṭe; in quibus lex antiqua erubuit iugum imponere; sed hodie est generale. Itaque haereditas potest adiri clausis tabulis, & si non fuerit adita, non transmittitur iure suitatis ad haeredem; nisi in casu d. leg. vnicæ. C. de his, qui ante apertas tabulas, & in casu d. l. cum antiquioribus. C. de iure deliberañ. & fallit dicta regula in casibus supra scriptis ex mente gloss. & Bar. in d. lib. ventre præterito. & supra videbis explanatam totam materiam transmissio- num. Item dies legatorum pure, vel in diem certum legato rum cedit, quo ad transmissionem à morte testatoris, nisi sint legata non transmissibilia; vt libertates, vel usufructus quia tuue non potest cedere quo ad transmissionem nec à morte testatoris, nec ab adita haereditate; sed quantum ad petitionem bene cedit ab adita haereditate, vi in d. s. in no- uissimo, & dictus. §. secundum Paulum ibi, intendit corri- gere. L. antiquam, quæ inuenierat materiam caducandi, sta- tuendo, quod non possit adiri clausis tabulis; & dies lega- torum non cederet, nisi ab adita haereditate, vt si interim decedat, haereditas, vel legatum efficiatur caducum, & ap- plicatur fisco; vt in d. l. vnicæ, de caducis tollendis. cum lex propria, & curator furiosi potest agnoscere bonorum pos- sessionem delatam furioso; & si decedit in furore an trans- mittatur bonorum possessio, dixi supra.

Et transmissione iuris deliberañ non rumpitur propter furem, vel frenesim superuenientem haeredi scien- ti. Bald. in d. l. si infant. C. de iure deliberañ. Et transmissione non habet locum, quando supereft persona, in qua est ma- ior ratio, & fauor succedendi, quam persona, in quam fa- cienda est transmissione. Bald. in l. vnicæ. C. de his, qui ante apertas tabu. & in lib. ij. post Cinum. C. ad Orficianum. Barto. in lib. si ex pluribus. C. de suis, & legitimi. haere- di. Et in d. leg. vnicæ. dicit Bar. quod transmissione est for- tior, quam ius accrescen. Et transmittere est merus fa-

uer.

uor. Bald. in l. si fratri. C. de iure deliberan. Et transmissio
hæreditatis non aditæ impeditur per substitutionem vul-
garem. Bal. in l. iij. C. de hæredibus insti. in li. apud hostes.
C. de suis, & legi. hæredi. Et non impeditur transmissio
per cohæredem extraneum. Bald. in d. lib. iij. de hæredi. in-

69 st. & in d. l. vñica. C. de his, qui ante aper. tabu. † Sed ad-
uerte, quod hæreditas transmittitur ad substitutum cum
onere legatorum. l. qui quadringinta. & ibi Bart. ff. ad Tro-
bellianum. Et hæreditas patris etiam non adita per filium
transmittitur ad matrem, sicut materna ad patrem. ita Bar.
in l. Lucins. ff. de iure fisci. & de hoc per Bal. (vt iam dixi)
in l. vna. C. de his qui ante aperas tabu. & si hæres medius
est extraneus, vide Bald. in li. 5. auia. C. de iure de liberan.
Hæreditas infantis an transmittitur ad matrem, vel ad a-
uiam paternam, vide Bal. in l. i. C. de his, qui ante apertas
tabulas. & vide Bar. in l. ij. 5. 5. quis ex liberis. ff. ad Terrul. &
in l. si filius. ff. de vulga. & pu. Bal. & vi. in d. 5. in nouissimo.
& in l. apud hostes. C. de suis, & legitimi. hæred. Et hæreditas
nō agnita transmittitur ad descendentes. s. institutos, vt iam
dixi. & vide Bar. in d. l. i. de his, qui ante aper. tabu. Item in-
telligitnr. s. natus post mortem eius, de cuius hæreditate a-
gitur, vt per Bar. ibi post glossam. Notabis etiam, quod hæ-
reditas transmittitur, etiam si hæres ignorat se hæredem,
& interim decedat. gloss. post Bar. in d. l. ventre præterito.

70 q̄ verū est etiā si sint venientes ab intestato. Bar. ibidem. †
Sed hæreditas adita coram iudice incompetenti habet
pro non agnita; & ideo non transmittitur. ita Paulus de
Castro in l. puberem. C. de iure deliberan. Sed hæreditas
extranei delata infanti, & non agnita non transmittitur
per infantem. Bal. in l. i. C. de iure deliberan. nisi ad pa-
trem, qui potest adire ē iure suo sibi competenti, median-
te persona filij. Bart. Bald. in d. si in fanti. Item potest adire
pro infante viuo, & eius nomine. ibidem. & vide de hoc
Alexandrum in l. infantis. C. qui admitti. & vide Salicet. l.
bi. Sed an possit adire pro maiore insante sine consensu
suo vide Bal. ibi in d. l. infantis. Et hæreditas patris per fu-
riosum non agnita transmittitur ad hæredem, etiam ex-
traneum, secus, si sit hæreditas extranei. l. Antistius. 5. fi.
& ibi

& ibi Ang. de acquiren. hær. l. f. g. penult. C. de curatore
furioso. Bald. in l. potuit. C. de iure deliberan. † Tertia spe. 73
cies transmissionis est, quæ sit beneficio legis, cum anti-
quioribus. C. de iure deliberandi; quando aliquis sciens
hæreditatem alicuius sibi delatam esse, infra annum,
quem habet ad deliberandum, an velit esse hæres, vel ne;
decedat intra talem annum pendente ad hoc deliberatio-
ne, & sic nec adita nec repudiata hæreditate, transmittit
illud ius deliberandi ad quoscunque hæredes infra illum
annum tantum; & consequenter potentiam adeundi. Et
ius deliberandi currit solum scienti tantum, ut in d. l. nam
antiquioribus de quo per Bart. in d. l. ventre præterito. Et
ista transmissione est utilior, & plenior, quod ad aliquid quam
sunt duæ præcedentes; nam ista transmissione non solum ha-
bet locum in hæreditate patris, pro ut prima transmissione,
& insucceſſione cuiuscunque ascendentis, pro ut secun-
da transmissione, immo habet locum generalissime in qua-
cunque succeſſione cuiuscunque, etiam penitus et extra-
nei, tam ab intestato, quam ex testamento. Et ex hoc resul-
tat alia utilitas, quia ad hoc ut competant duæ præceden-
tes transmissiones oportet probare, aut defunctum fuisse
filiū in potestate, aut fuisse ex descendētibus illius, ex
cuius hæreditate agitur. In ista transmissione non expe-
dit probare de hoc, sed solum, quod ille decessisset sciens
infra annum deliberandi, ut declarat Barto. in d. l. cum
antiquioribus: sed in alijs duobus duæ præcedentes sunt
utiliores; primò quia illæ transmissiones sunt, & sunt
perpetuò usq; ad xxx. annos; sed illa tertia transmissione non
transmittit, nisi residuū illius anni, quod supererat hæredi-
tatem defuncto ad deliberandum. item ad hoc ut habet locum
illa tertia transmissione dictæ legis, cum antiquioribus,
requiritur, quod descendens expresse sciuerit hære-
ditatem sibi fuisse delatam ex testamento, vel ab intesta-
to; alijs non posset dici, quod deliberaret, si nesciret,
ut in d. cum antiquioribus, versiculo sciens. Sed duæ trans-
missiones præcedentes habent locum, siue transmittentes
sciret hæreditatem sibi delatam, siue non.

† Nunquid autem ista tertia transmissione, quæ sit bene. 73

R. 3

scio

facio d.l.cum antiquoribus, habeat locum, in bonorum possessione, & consequenter in successionibus prætorijs, tangit Cinus in l. qui se patris. C.ynde liberi; & sub dubio forte tener, quod non; cum requirat agnationem in præsentia iudicis. l.s. C. qui admitti. & ibi Paulus. & in d.l.cum antiquoribus. & Sali. in l.j. de restitutione militum. Et pro hoc bene videtur facere, quia in successionibus prætorijs regulariter non dantur, nisi centum dies l.ij. C. qui admitti; nisi in ascendentibus, & descendebus; ergo non possunt conuenire remedium de anno, per d.l.cum antiquoribus. arg. l. quod constitutum f. de testamento militis. Et Ang. in repet. d.l. quis e patris. in xx. col. dicit, quod lex, cū antiquoribus habet locum in successionibus prætorijs, in quibus datur annus, vt in ascendentibus, & descendebus, non in alijs; quem reprehendit Ludouicus Romanus ibi; quod in d.l. cum antiquoribus, haber locum, effet in successionibus prætorijs anno, si annum habet; alias cap. diebus. firmat expreſſe Cinus in d.l. cum antiquoribus, in j. quæſt. & Raphael Fulgosius, & Alex. & idem Fulgosius in l. licet. C. de iure delib. & Alex. in d.l. emancipata. C. qui admitti. & ibi habes textum singularem in verbo, nullam; quod licet filius ad successionem patris possit de iure prætorio venire ex triplici cap. & infra tres annos, vt declarari bonorum possessionem, ex aliquo istorum capitum, nullam vendicationem ex nullo capite ad hæredes transmittit. tex. est in d. l. emancipata. C. qui admitti. & ex illo

73 textu notabis regulam, t quod bonorum possessio non agnita non transmittatur ad hæredes, vt in d.l. emancipata. & in l. ij. §. acquiritur. f. de bonorum possess. sicut iam diximus de hereditate de iure ciuili, quæ non adira non transmittitur, vt in d.l. unica. §. in nouissimo, de caducis tollendis. Sic effet in substitutione, quæ est secunda institutio. l. qui liberis. §. hæc verba. & l. sed & si plures. in princ. f. de vulg. & pup. Et est textus melior, quam sit in toto mundo, in l. si ex pluribus. f. de suis, & legitimis hæred. & ibi dicit tex. aliud esse in iure accrescendi, quid transmittitur, licet non aditum in vita; quia ipso iure accrescendi etiam inuitio; & ideo non requiritur alia acceptatio, quo ad trans-

mittendum: & per hoc infertur, q̄ quando substitutio esset
 iuncta cū iure accrescēdi, tunc substitutio quāvis nō ag-
 nita de per se nō trāsmittatur, tamē propter ius accrescendi
 annexū transmittitur. tex. singul. in l. ventre præterito. ff. de
 acqu. h̄er. & Ber. ibi, & omnes dicunt, non reperiri alibi, &
 Bar. in l. vniuersitatis. C. de caducis tollē. s. si autē, cōmendat illū
 tex. p̄ mirabili, & singularissimo. † Quæ sit ratio, quare bo-
 norū possesso nō agnita non transmittat, nec esset h̄eredi-
 tas de iure crūlli, nec substitutio, vi. Alex. & Iaso. in d. l. emās-
 cipata. Notabis etiā (vī dixi) quid ad hoc vt habeat locum
 tralmissio juris deliberādi, requiritur, quod transmittens
 sciat h̄ereditatem sibi delatā, primò quod sit delata, secun-
 do, quod non sit adita, vel repudiata. Item q̄ annus non sit
 elapsus à die scientiæ. Et an dicta scientia requirat tempore
 mortis; quia tex. dicit, scies deceperit; & scientia tutoris an
 sufficiat ad causandā hanc transmissionē; & si tutor sciuit, &
 annus incepit currere, & postea moritur tutor, de hoc vid. &
 Philippū Corneli in l. cum antiquorib. C. de iure deliber.
 Ecaduerte, & nota text. in ista materia, in l. si infanti. C. de
 iure delib. vbi est tex. & ex mente Alex. dicitur; h̄ereditatē
 infanti delatā ascēdens per lineam paternam, siue in eius
 potestate sit, siue nō, solus potest adire tā viuo infante, & il-
 lus infantis nomine, q̄ eo mortuo; & tūc suo pprio nomi-
 ne, tanq̄ ad ipsum transmissam. Si vero talē ascēdētē nō
 haber, sed habet tutorem, tūc tutor possit adire tutorio no-
 mine, viuente infante; sed eo mortuo h̄ereditate nō adita,
 nō transmittitur h̄ereditas, & perinde est, ac si h̄ereditas nō
 fuisset delata infanti; & idē si tutorē nō haberet delatā, vero
 pupillo maiori nec solus pater, nec solus tutor adire potest,
 sed ipse pupillus cum illorum consensu: & si neutrū eorū
 habet, tunc auctoritate iudicis. † & Bar. in d. l. ventre præ-
 terito, examinando gloss. ponit regulam, q̄ h̄ereditas non 79
 adita nō trāsmittatur, vt dixi. & C. de iure delib. l. si fratrī.
 vbi dicitur, filius in potestate statim mortuo patre esfacitur
 h̄ereditas ipso iure, & h̄ereditatē transmittit ad h̄eredes; e-
 tiā si de immixtione aliter non appareat; & sic excluduntur
 alij venientes ab intestato à successione patris; secus, si est
 emancipatus. & l. quoniam. eod. tit. vbi dicitur; h̄ereditas

Rrr 2 fratres

fratris non adita transmittitur. & ibi dicit Paulus, quod legatum transmittitur ad heredem & non agnatum, sicut & cetera legata, ut plene per Bar. in l. ex facto. ff. de her. insti. & dicit ibi Bar. per hanc legem, quod quatenus illa institutio sapit naturam hereditatis, non transmittitur ad heredem. & vide Pau. in d.l. quoniam. & licet regula sit, quod hereditas non adita non transmittatur, fallit ista regula in quibusdam casibus; de quibus per glo. & Bar. & doct. in l. ventre praeterito. ibi videbis. & ibi querit Bar. quid de hereditate materna, utrum non agnita transmittat? cocludit, quod non, per tex. in l. iij. C. ad orficia. & per regulam in d. g. in nouissimo: & non, quod impeditus adire propter sustam absentiam, si decedat interim, ius petendi restitutionem ad aedundum suo heredi relinquit. text. notabilis in l. Pantonius. ff. de acqu. her. Sed quandoque absens ab hereditate, vel bono, posse excluditur temporis cursu: & tunc haeres potest petere restitutionem ex persona defuncti sine dubio; quia etiam ipse defuncto competit, vt in l. i. C. de re militari: quandoque absens excluditur morte, & tunc si haeres vult petere restitutionem, non potest de stricto iure, sed de benignitate principis: contrararium statuit in absente causa rei publicae, ut in d.l. Pantonius, in principio: aut vult impetrare restitutionem non ex persona defuncti tantum, sed ex clausula generali, si qua milii iusta causa esse videbitur; & potest, vt in l. i. ff. ex quibus causis maiores in integrum restituuntur. ita Bar. quem videoas in d. l. Pantonius. ff. de acqu. her. & dicunt doct. in d.l. ista; f. si vxor instituatur donec vixerit, vel ad vitam suam nullo alio dato coherede instituto, aut alio post mortem vxori, ista erit haeres perpetuo, & transmittet post mortem suam heredem illam ad suum heredem. Salic. in l. extraneum. C. de hered. insti. & sic remanet expedita materis transmissione.